

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Kar
Pénzügyi Jogi Tanszék

**NEMZETKÖZI ADÓÜGYEK BEN TÖRTÉNŐ
INFORMÁCIÓCSERE**

Készítette: Lukács Enikő

Témavezető: Dr. Békés Balázs

Budapest
2012

Tartalomjegyzék

Előszó	3
1. Bevezetés	5
2. Az információcsere elemei	6
2.1. Az információ elérhetősége:	7
2.2. Az információ hozzáférhetősége:	8
2.3. Az információ cseréje:	9
3. Információcsere a közösségi szabályozásban	11
3.1. A Jogsegély-irányelv	12
3.2. A Megtakarítási irányelv	17
3.3. Az Áfa- és a Jövedéki-egütműködési rendelet	20
4. Információcsere az OECD modellekben	26
4.1. Modellegyezmény a Jövedelem és a Vagyon Kettős Adóztatásának Elkerüléséről	26
4.2. Az Adó Információcsere Modellegyezmény	31
5. Információcsere a nemzeti szinten	37
5.1. Az információcsere folyamata az Art-ban	37
5.2. Magyarország egyezménykötési gyakorlata	44
6. Összegzés	47
Befejezés	48
Felhasznált irodalom	49
1. számú melléklet	51

Előszó

Vajon azért állnának az offshore államok az adóversenyben az élen, mert kedvezőbb adózási környezetet próbálnak teremteni?

Vagy azért, mert minderről senkinek sincsenek információi?

Az információk léteznek ugyan, de bizonyos államok nem biztosítják más államok számára a hozzáférés lehetőségét. Annak ellenére, hogy Liechtensteinben nagyon komolyan veszik a banktitok intézményét és az OECD bírálatai alapján a legátláthatatlanabb, mégis felbecsülhetetlen értékű információk kerültek ki 2008-ban az egyik pénzintézetből. A liechtensteini LGT bank egykori dolgozója pénzért adatokat szolgáltatott ki a német titkosszolgálatnak a német adóalanyok ottani titkos bankszámláiról. Ugyanebbe a botrányba keveredett a svájci óriásbank, a UBS is az 50.000. amerikai számlatulajdonos tekintetében.

A banki információk kiszolgáltatása miatt kirobbant nemzetközi adóbotrány következtében mindenki küzd az információkért, egyesek a megtartásukért, míg mások a hozzáférésükért. Természetesen nem a bankszektor az egyetlen szegmense a gazdaságnak, ami elemi erővel irányította rá a figyelmet az információcserére és szabályozásának dilemmáira. De tény, hogy leginkább ennek hatására erősödött fel a határokon átnyúló adócsalás elleni és a tisztességes adópolitika megvalósítása érdekében történő küzdelem. A tisztességes adópolitika átláthatóságot, információcserét, valamint tisztességes feltételek mellett zajló adóversenyt jelent. Az államok eltérő belső adójogszabályai utat nyitnak a nemzetközi cégeknek és magánszemélyeknek tevékenységük adózás szempontjából történő előnyös átstrukturálására. Az adóverseny abban nyilvánul meg, hogy az egyik állam kedvezőbb adózási feltételeket próbál teremteni a többinél azért, hogy az adott személy az adott állam adófizetőjévé váljon. Az adóalanyok számára az előnyös feltételek mellett kiemelt szempontnak számít a lehető legnagyobb diszkréció biztosítása is.

A dolgozatom célja, hogy bemutassa három szinten az információcsere megvalósulását és ezzel párhuzamosan a nemzetközi figyelem középpontjába került banktitok leépítését.

Ami a dolgozat elemzési módszereit illeti - a hagyományos közvetett és közvetlen adók szerinti megkülönböztetés helyett - átfogó képet kívánok adni az információcsere több szinten történő szabályozásáról, és ezek szinergikus hatásáról. A téma során a kifejezett megkülönböztetés elhagyását a közvetett és közvetlen adók területén történő együttműködés időbeli kialakulásának és a csekélyebb volumenű szabályozásának differenciája okozza.

Az információcsere három különböző szabályozás alapján rendeződik, amelyeket a dolgozat is ennek megfelelően hierarchikusan követ. Először az Európai Unió által alkotott irányelveken és rendeleteken keresztül, majd az OECD által alkotott - az államok számára aláírásra kínált- bilaterális és multilaterális modellegezményeken keresztül; végül pedig mindezek tükrében a hazai szinten, melyet egy folyamatábra szemléltet a téma lezárásaként.

1. Bevezetés

A globalizáció korában a kereskedelem egyre nemzetközibbé válásával és ennek hatására a verseny folyamatos kiszélesedésével olyan nagyobb integrációk jöttek létre, amelyek a nemzetközi piacokon már nemcsak egy-egy ország, hanem egész régiók közös érdekét tudják érvényesíteni és ezzel versenyképességüket nagymértékben növelni. Ugyanakkor az egyes államok, mint alapvető közigazgatási egységek szerepe bizonyos területeken továbbra is részben vagy egészben megmaradt. „A nemzetállamok esetében az adózás egyrészt a kiadások szükséges pénzügyi fedezetének megteremtésére szolgál, másrészt eszköz - az adózás gazdasági, újraelosztási funkcióján keresztül- a kívánt gazdasági modell megvalósítására.”¹ Az államok által beszedett adókból nyerik pénzügyi alapjaikat a nemzetközi szervezetek valamint a nemzetek különböző gazdasági társulásai, és a nemzetközi újraelosztási rendszereken keresztül érvényesül hatásuk a gazdasági folyamatokban. Az adójog ezeknek a gazdasági folyamatoknak a nemzetközivé válását csak részlegesen követte és követi, egyfajta válaszlépésként. Ennek következtében előfordult, hogy a határokon átváltozó ügyletekre (különösen a kereskedelem terén) egyszerre több ország adótörvényei is érvényesíthetőnek bizonyultak, ez pedig többszörös adózáshoz vezetett.

Az államok nemzeti adóztatási joga belső pénzügyi szuverenitásukon alapszik, amely abból a nemzetközi elvből vezethető le, hogy minden államnak joga van saját jogrendszere kialakítására, ennek részeként pedig saját adótörvényei bevezetésére és alkalmazására. Az adóztatási jog korlátlan érvényesítése következtében a kettős adóztatás egyre inkább a nemzetközi kereskedelem gátja lett; és minden állam viszonylatában szükségessé tette pénzügyi szuverenitásának önként vállalt korlátozását. Egyrészt pontosan ez az önként vállalt korlátozás fejeződik ki az adóegyezményekben, jogsegélyegyezményekben és egyéb nemzetközi adójogi egyezményekben. Másrészt a bizonyos fokú korlátozás eredményeként valósulhat meg hatékonyan az államok közötti együttműködés, esetlegesen harmonizáció az adóügyek terén is. A kölcsönös együttműködés kialakítására szolgálnak az egyes nemzetközi szervezetek által kidolgozott modellegyezmények (bilaterális vagy multilaterális változatban); a jogsegélyegyezmények, és az egyre szélesebb körben elterjedő információcsere-egyezmények.

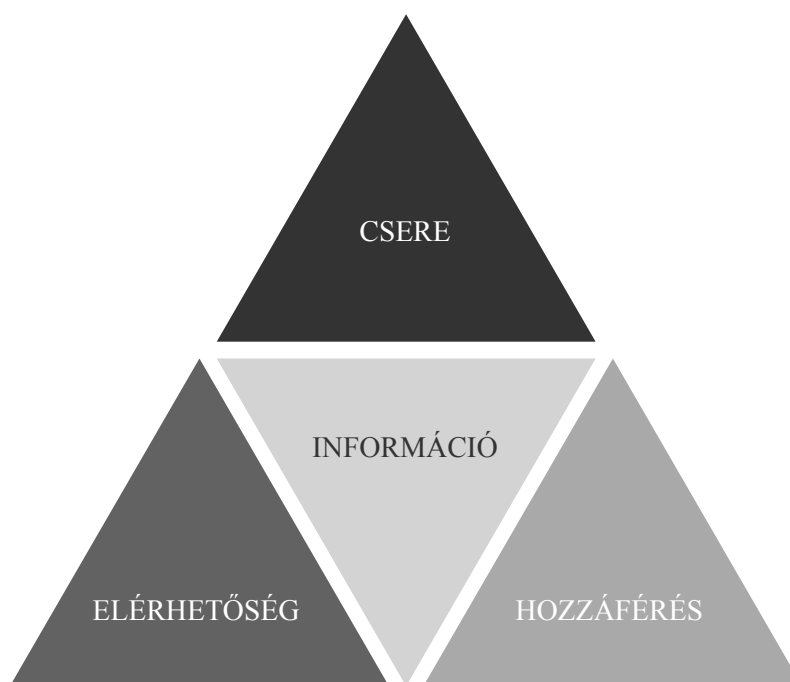
¹ Halustyik Anna: Pénzügyi Jog II. Osiris, Budapest 2003. 401. o.

2. Az információcsere elemei

A közösségi együttműködési rendeletek, irányelvek és a legtöbb adóegyezmény - legyen az bilaterális vagy multilaterális- tartalmaz rendelkezést arra vonatkozóan, hogy az aláíró országok adóhatóságai kérhetik egymástól az adófizetőket érintő információk kiszolgáltatását a rendelet, az irányelv és az egyezmény megfelelő alkalmazásának, az adóbeszedés biztosításának illetve az adócsalás elkerülésének céljából.

Az államok adóhatóságai számára szükséges információ az információcsere formájára való tekintet nélkül rendelkezik bizonyos nélkülözhetetlen fogalmi elemekkel. Ezek azok, amelyek lehetővé teszik maga az információ átadás folyamatát, hiszen ha az alábbi elemek közül bármelyik is hiányzik, az információs folyamat leáll, vagy adott esetben el sem kezdődik; és az átadásra nem is kerül sor. Az OECD Globális Fóruma foglalkozik az adózás szempontjából az információcserével - mint a transzparencia, átláthatóság alapkövetelményével- 2011-ben jelentést készített az eddig elért eredményekről.² Ebben az adózást érintő információcsere három alkotórészét, további tíz esszenciális elemre bontotta, általános és pontos értelmezést adva ezzel a tagállamoknak és kijelölve számukra a megvalósítandó jogi és igazgatási feladatokat. Továbbá a Globális Fórum tagjai egymást folyamatosan felülvizsgálják a feladatok megvalósítása tekintetében, és erről szakértői véleményeket (Peer Review Report) készítenek. Ezek a Globális Fórumon kerülnek értékelésre majd országonkénti bontásban közzétételre. Egyrészt felméri az információcsere megvalósulásának jelenlegi helyzetét, másrészt javaslatokat tesznek a jövőbeni folytatásra. Jelenleg az ún. Első Fázis (Phase 1) van folyamatban, amely a tagállamok jogi és szabályozási kereteit vizsgálja, majd ezután kerülhet sor a Második Fázisra (Phase 2), amely az elvárások tényleges, gyakorlatban történő megvalósítását értékeli. Végeredményben pedig a rendelkezésre álló adóügyi információk egy olyan széles körét foglalja magában (tulajdoni, számviteli és banki adatok), amelyek elérhetőek minden megfelelő felhatalmazással rendelkező közigazgatási egység számára. Az alábbi ábra jól szemlélteti az egyes elemek egymáshoz való viszonyát, amelyek a továbbiakban a tíz esszenciális elemmel együtt kerülnek kifejtésre.

² Tax Transparency 2011: Report on Progress. OECD Global Forum.

forrás: OECD

2.1. Az információ elérhetősége:

„A joghatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy az érintett szervezetekre és szerveződési formákra vonatkozó tulajdonjogi és személyazonossági információk hozzáférhetőek legyenek az illetékes hatóságaik számára.”³ A megkereső hatóság számára rendelkezésre állnak mindazok az információk, amelyek a megkeresett hatóság birtokában vannak. Ezek mindazok az adatok, amelyekkel azonosítani lehet a természetes személyeket, jogi személyeket és jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságokat; továbbá a jogos tulajdonosokat és az általuk meghatalmazott személyeket. Az információt kérő hatóság számára biztosítani kell, hogy elérhetőek legyenek mindazon adatok, amelyek az üzletfelet azonosíthatják az adott állam területén szerzett jövedelme, az egyes levonások, valamint hitelek alapján; az állam területén folytatott üzleti tevékenysége alapján; illetve az adott állam területén a nemzeti jogszabályoknak megfelelően történő társasági formaváltás alapján. Az illetékes hatóságoknak az olyan expressz alapok befektetőiről, vagyonkezelőiről és kedvezményezettjeiről is adatokkal kell rendelkezniük, amelyeket az adott állam területén

³ Launch of a Peer Review Process: Terms of Reference. **A.1.** OECD Global Forum.
[a továbbiakban Terms of Reference]

hoztak létre, vagy ezt az alapot itt kezelik, vagy amelyek tekintetében a vagyongazdálkodó illetőséggel (lakóhellyel) rendelkezik.

„A joghatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy megbízható számviteli nyilvántartás álljon rendelkezésre valamennyi érintett szervezetről és szerveződési formáról.”⁴ A számviteli nyilvántartásoknak helyesen kell tartalmazniuk az összes tranzakciót, elfogadható pontossággal bármikor meg kell tudniuk határozni a pénzügyi helyzetet és pénzügyi kimutatások készítésére alkalmasnak kell lenniük. Szükséges, hogy tartalmazzák a mögöttes dokumentációt, különös tekintettel a számlákra, szerződésekre, bizonylatokra és egyéb iratokra. Az államok által vezetett nyilvántartásoknak részletesen tükrözniük kell minden bevétel és kiadás összegét; mindennemű értékesítést, vásárlást és egyéb műveletet; végül, de nem utolsósorban az eszközöket és a forrásokat. A számviteli nyilvántartást öt évig vagy annál tovább is meg kell őrizni.

„A banki információknak valamennyi számlatulajdonosra vonatkozóan elérhetőnek kell lenniük.”⁵ A banki információknak tartalmazniuk kell az összes elszámolással kapcsolatos feljegyzést, valamint az ezekhez kapcsolódó pénzügyi és tranzakciós adatokat.

2.2. Az információ hozzáférhetősége:

„Az illetékes hatóságoknak rendelkezniük kell olyan hatáskörrel, amely alapján minden területi illetékességük alá tartozó személytől meg tudják szerezni és át tudják adni ezen személyek birtokában lévő vagy felügyelete alatt álló azon információkat, amelyekre nézve információcsere egyezmény alapján érkezik megkeresés (ezen személyek titoktartási kötelezettségére való tekintet nélkül).”⁶ Ezeknek a hatóságoknak ki kell, hogy terjedjen a hatásköre az olyan információk megszerzésére és átadására, amelyek bankok és más pénzügyintézetek, vagy olyan személyek birtokában vannak, akik egy ügynökség vagy más hasonló szervezet nevében járnak el. Az említett hatáskörnek ki kell terjednie a számviteli nyilvántartások hozzáférésére is, hogy a szükséges információkat ezekből is rendelkezésre tudja bocsátani. A megkeresett állam illetékes hatóságának joga van bármilyen eszközt felhasználni - jogszabály adta keretek között - az információ megszerzésére, még akkor is, ha ez saját adózási céljaira nem hasznosítható. Az adatokhoz történő hozzáférés nem jelentheti az

⁴ Terms of Reference **A.2.**

⁵ Terms of Reference **A.3.**

⁶ Terms of Reference **B.1.**

információkérést teljesítő államban a titoktartási kötelezettség (például a banktitok, vagy az üzleti titok) megsértését.

„A jogoknak és biztosítékoknak, amik a megkeresett joghatóságnál lévő személyekre vonatkoznak, összeegyeztethetőnek kell lenniük a hatékony információcserével.”⁷ Viszont ezek a jogok és biztosítékok (mint például az értesítés vagy a fellebbezési jog) indokolatlanul nem akadályozhatják, vagy nem késleltethetik a hatékony információcsere folyamatát. Szükséges továbbá, hogy legyenek bizonyos esetek, amikor kivételt lehet tenni. Például az információkérés nagyon sürgős jellegére való tekintettel az előzetes bejelentési kötelezettség alóli kivétel; illetve ha az értesítés veszélyeztetné a kérelmező hatóság vizsgálatának sikerességét.

2.3. Az információ cseréje:

Az egyes államok nem cserélhetnek egymással információt, hacsak nem rendelkeznek a megfelelő hatósággal, amelynek hatásköre van az információk megszerzésére és átadására, ugyanis ez adja az információcsere jogi alapját. A nemzeti hatóság az általa kötött bilaterális vagy multilaterális egyezményektől (ez lehet kettős adóztatási egyezmény, információcsere egyezmény vagy más információcseréről rendelkező egyezmény) származtatja az adatkérés vagy az adatátadás alapját.

„Az információcsere folyamatoknak biztosítaniuk kell a hatékony információcserét.”⁸ A hatékony információcsere keretében az információt kérésre át kell adni, ha az előreláthatóan a kérelmező állam nemzeti adótörvényeinek végrehajtása szempontjából releváns. Az adatcsere folyamata minden személy tekintetében biztosított kell, hogy legyen; nem korlátozható például olyan személyekre, akik valamely egyezmény értelmében rendelkeznek lakóhellyel az adott szerződő államban, vagy valamely szerződő állam állampolgárai. A kért információk szolgáltatását a megkeresett hatóság nem tagadhatja meg kizárólag azért, mert az információ bank vagy más pénzügyi intézmény birtokában van; vagy egy személyben lévő tulajdoni érdekeltségére vonatkozik. Illetve akkor is köteles eleget tenni a kérésnek, ha ezek az adatok a megkeresett állam adóztatási céljai szempontjából nem szükségesek. Az államoknak mind a polgári jogi, mind a büntetőjogi információcserét biztosítaniuk kell az adóügyek terén. Az adat szolgáltatása bizonyos meghatározott formában

⁷ Terms of Reference **B.2.**

⁸ Terms of Reference **C.1.**

is történhet, például az eredeti dokumentum egy hitelesített másolatával; de csakis a nemzeti jogszabályok és a hazai gyakorlat által meghatározott mértékig.

„A joghatóságok információcsere hálózatának ki kell terjednie valamennyi érintett partnerre.”⁹

„A joghatóságok információcserére vonatkozó eljárási szabályainak tartalmazniuk kell megfelelő rendelkezéseket annak érdekében, hogy biztosítsák a kapott információk titkosságát.”¹⁰ Ez azt jelenti, hogy a megkeresett és a megkereső állam viszonylatában is a kért és kapott információk hasonlóan bizalmasan kezelendők; és csak a meghatározott célokra használhatók fel. Ez a titoktartás vonatkozik a hatóságok közötti kommunikációra és az adatsere kapcsán átadott dokumentumokra is. Viszont egyik hatóság sem kötheti az információcserében nyújtott segítséget irreális, indokolatlan vagy oda nem illő feltételhez.

„Az információcsere folyamatoknak tiszteletben kell tartaniuk az adófizetők és harmadik felek jogait és biztosítékait.”¹¹ A kért információk szolgáltatását illetően nem lehet arra kötelezni a megkeresett hatóságot, hogy szakmai, üzleti, ipari vagy kereskedelmi titkot engedély nélkül feltárjon; vagy olyan információt hozzon nyilvánosságra, amely sértene saját közrendjét.

„A joghatóságnak megfelelő időben információt kell szolgáltatnia a megállapodásokban szereplő hálózat alapján.”¹² Elvileg nincs pontos idő meghatározva a kérés teljesítésére, de a gyakorlatban bevett ASAP (as soon as possible), vagyis a lehető leghamarabb teljesítés elve érvényesül. Az Európai Bizottság előírányzott egy 90 napos határidőt, de végső soron az egyes államoknak maguknak kell hatóságaik szervezetén belül biztosítani az időbeni válasz lehetőségét.

⁹ Terms of Reference C.2.

¹⁰ Terms of Reference C.3.

¹¹ Terms of Reference C.4.

¹² Terms of Reference C.5.

3. Információcsere a közösségi szabályozásban

Az adójog összehangolásának legkiterjedtebb rendszerével napjainkban az Európai Unió rendelkezik. A Közösség már 1951-ben, az ESZAK szerződés párizsi aláírásakor felismerte azt, hogy a közös piac létrehozására és működésére a nemzeti adószabályozás jelentős hatást gyakorol. A közös szén- és acélpiacon az érintett termékek szabad kereskedelmének komoly akadályát képezték az eltérő, főként a közvetett adókra vonatkozó nemzeti szabályok.¹³

Az 1957-ben aláírt Római Szerződés alapvető célkitűzése az egységes, közös piac megteremtése volt a tagállamok piacainak harmonizálásán keresztül. Hatálybalépését követően több cikke kimondta a forgalmi adók, jövedéki adók, és egyéb közvetett adók közösségi szintű szabályozásának kötelezettségét. Ennek szükségességét az indokolta, hogy ezek azok az adónemek, amelyek közvetlen hatást képesek gyakorolni egy termék árára; továbbá az egyes tagállami adóhatárok révén ezen adónemek akadályozzák legjobban az áruk szabad mozgását a közös piacon. A közösségi adóharmonizáció a Római Szerződés V. Címének második fejezetében valamint a harmadik fejezet néhány cikkében megfogalmazott rendelkezéseken alapul. A közvetett adók harmonizációjának bázisszabálya a szerződés 93. Cikke; míg a 94. Cikk a közvetlen adók harmonizációjához csak a jogi alapot teremti meg, és ezzel egyben megadja a Tanács számára az általános jogközelítési felhatalmazást.¹⁴

A közös - később az egységes- európai piac szempontjából a tőkemozgás szinte teljes liberalizációja és a határellenőrzések megszüntetése a közösségi kereskedelem fejlődése mellett az adóstrukturálás újabb lehetőségei számára is új utakat nyitott meg. Ennek keretében az adókikerülés, az adókijátszás, illetve a pénzmosás különböző fajtáinak elterjedését is eredményezte. Ez végső soron a költségvetési bevételek csökkenésén keresztül magában hordozta a közösségi versenyfeltételek torzulásának veszélyét is.

Az adózás területén a Tanács által elfogadott jogszabályok koherenciáját mutatja, hogy minden rendelet és irányelv felépítését, és többé-kevésbé tartalmát tekintve is hasonló az együttműködést és ezen belül az információcserét illetően.

¹³ Erdős-Földes-Öry-Véghelyi: Az Európai Közösség Adójoga. KJK-KERSZÖV, Budapest 2001. 19. o. [a továbbiakban Erdős-Földes-Öry-Véghelyi]

¹⁴ Jelenleg ezt a két cikket az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés egységesen a 113. cikkben szabályozza.

3.1. A Jogsegély-irányelv

A 77/799/EGK irányelv¹⁵ rendelkezik a tagállamok illetékes hatóságainak kölcsönös segítségnyújtásáról a közvetlen adóztatás területén. Mivel ez az irányelv már betöltötte funkcióját és az Unióban is jelentősen megváltozott a gazdasági és politikai környezet ezért az új jogsegély-irányelv 2011/16/EU (részletesebb tartalommal) hivatott a tagállamok közötti együttműködést tovább szolgálni. Az alábbi bekezdések dőlt betűs részei már a hatályba lépő irányelv szerteágazó újításait, szigorúbb rendelkezéseit és a hatályostól való eltéréseket tartalmazzák.

Az irányelv 1. cikke meghatározza azokat az adókat, amelyekre az irányelvben szabályozott információcsere kiterjed. Az irányelv rendelkezései értelmében a tagállamok illetékes hatóságai kicserélnek egymással minden olyan információt, amely lehetővé teszi számukra a jövedelmet és a tőkét terhelő adók pontos megállapítását. Továbbá kiterjeszti hatályát az adó-megállapítás módjától függetlenül a fentiekkel megegyező vagy hasonló, a jövőben kivetendő adókra is.¹⁶

Az új irányelv szerint a tagállamok együttműködnek egymással az előre láthatóan releváns információk cseréje céljából. Ez az új kifejezés rögtön le is szűkíti az alkalmazási kört.

A következő vázlatpontban kifejtésre kerülő OECD Modellegyezményhez képest az irányelv a személyi hatályt kiterjesztette a tagállamokban állampolgársággal nem rendelkező, vagy illetőséggel nem bíró személyek adóügyeire is; feltéve, hogy valamelyik tagállamban a felsorolt adók megállapításához szükséges információról van szó.

Tehát az irányelv alapján átadható bármilyen adó-megállapítást szolgáló információ. Ez azért is nagy jelentőségű, mert a bilaterális kettős adóztatás elkerüléséről kötött egyezmények (főleg a régebbiek) korlátozásokat tartalmaznak az átadható információk jellegét és hozzáférhetőségét illetően. Például a régebbi egyezmények szerint a megkeresett hatóság nem köteles átadni a kért információt, ha az nem áll az adatbázisban rendelkezésre; vagy azt bankoktól vagy biztosítóiintézetektől kellene beszereznie. Ilyen jellegű

¹⁵ Az irányelv rendelkezései 2012. december 31-ig alkalmazhatóak, mert 2013. január 1-től hatályba lép az új jogsegély irányelv: 2011/16/EU irányelv, amit a Tanács 2011. február 15-én, még a magyar elnökség ideje alatt fogadott el (OJ L 64/1. 2011. március 11). Egyetlen kivétel ez alól az automatikus információcserére vonatkozó rendelkezés, mely csak 2014. január 1-től alkalmazható.

¹⁶ 77/799/EGK irányelv 1. cikk

korlátozásokat az irányelv nem tartalmaz, 2. cikkelye kifejezetten a megkeresett hatóság kötelezettségévé teszi a kért információ összegyűjtése iránti eljárás lefolytatását.

Az új irányelv a tárgyi hatályon is módosít. Először is alapesetként bármilyen típusú adóra alkalmazni kell. Majd ezután jönnek a kivételek: hozzáadottérték-adó, vámok, jövedéki adó, társadalombiztosítási járulékok, közszolgáltatási díjak, egyéb szerződéses jellegű díjak (közüzemi díj).

Az információcsere típusait az irányelv 2.-4. cikkei tartalmazzák. Ennek megfelelően három alapvető típus különböztethető meg:

- kérelemre történő:

Egy tagállam illetékes hatósága egy adott ügyben kérheti egy másik tagállam illetékes hatóságát az információ átadására.¹⁷ A kért információk megszerzését az illetékes hatóság külön eljárásban is végezheti és további hatóságokat is bevonhat.

Az új változat már pontosan meghatározza a határidőket is: a kérelem beérkezésétől számított legfeljebb hat hónapon belül, viszont ha a kért információ már szerepel az adóhatóság nyilvántartásában, akkor két hónapon belül eleget kell tenni a megkeresésnek.

- automatikusan:

Ebben az esetben a tagállamok illetékes hatóságai előzetes megkeresés nélkül, rendszeresen megküldenek egymásnak bizonyos információt.¹⁸

A gyakorlatban ilyen információk cseréjére meghatározott adattartalommal viszonyosság alapján kerül sor. Kivételt jelent viszont a megtakarítási-irányelv 9. cikke, amely az információ rendszeres átadását kötelezettségként írja elő.

Az új irányelvben ez már kötelező jelleggel történik a meghatározott jövedelemtípusok esetében.

- spontán:

Más néven önkéntes információcsere esetében egy tagállam illetékes hatósága előzetes megkeresés nélkül, de nem rendszeresen megküldi bármely másik tagállam illetékes hatóságának a tudomására jutott információt a következő esetekben:

¹⁷ 77/799/EGK irányelv 2. cikk (1)

¹⁸ 77/799/EGK irányelv 3. cikk

- a) egy tagállam illetékes hatóságának oka van feltételezni, hogy a másik tagállamban adóbevétel-kiesés következhet be;
- b) egy adózó olyan adócsökkentési lehetőséget vagy adómentességet vesz igénybe az egyik tagállamban, amely egy másik tagállamban adónövekedéssel vagy adókötelezettség keletkezésével jár;
- c) az egyik tagállambeli adózó és egy másik tagállambeli adózó egy vagy több országon keresztül bonyolít egymás között üzleti kapcsolatokat oly módon, hogy egyik vagy másik, vagy mindkét tagállamban adómegtakarítást eredményezhet;
- d) az egyik tagállam illetékes hatóságának oka van feltételezni, hogy a vállalkozáscsoportokon belüli mesterséges nyereségátvitel adómegtakarítást eredményezhet (a kapcsolt vállalkozások közötti transzferáraknak a szokásos piaci ár elvével ellenkező alkalmazása). Ez az offshore egyik legtipikusabb megvalósítási módja.
- e) az egyik tagállam illetékes hatósága által egy másik tagállamnak továbbított információ olyan adatokhoz juttatta az utóbbi tagállamot, amely lehetővé teszi e tagállamban az adókötelezettség pontos megállapítását (egy további információhoz való hozzájutást tesz lehetővé a másik állam számára).¹⁹

A spontán információ átadással kapcsolatban Európai Bíróság a W. N. ügyben²⁰ precedens értékkel kimondta, hogy az irányelv spontán információcserére vonatkozó rendelkezéseinek alkalmazása szempontjából nincs jelentősége annak, hogy az adóbevétel-kiesés mértéke rendkívüli-e vagy sem. Ugyanis ha egy tagállam illetékes hatósága úgy ítéli meg, hogy az adóbevétel-kiesés veszélye fennáll, nyomban köteles az információk átadására.

Az új irányelv a spontán információcserét változatlan formában tartalmazza, de erre vonatkozóan is határidőket vezet be. A megkeresett hatóság amint teheti, de nem később, mint a rendelkezésre állástól számított három hónapon belül köteles a tudomására jutott információt átadni a másik tagállam megkereső hatóságának; valamint ennek a másik tagállamnak is kötelessége visszajelzést adni az információ megérkezéséről.

¹⁹ 77/799/EGK irányelv 4. cikk (1)

²⁰ C-420/98. sz. ügy

Az információtovábbítás időbeli korlátját illetően az irányelv nem határoz meg konkrét határidőt, de úgy rendelkezik, hogy egy tagállam megkeresett hatósága a lehető legrövidebb időn belül köteles továbbítani a kért információt. Ha valamilyen akadályba ütközne vagy megtagadná a kérés teljesítését erről is haladéktalanul köteles a megkereső hatóságot tájékoztatni az akadályok és okok megjelölésével. Az Igazgatási Együttműködés Állandó Bizottsága (SCAC) egy iránymutatásában kifejtette, hogy a kérelem beérkezésétől számított három hónapon belül kell az információ átadásának eleget tenni.

Új intézményként szerepel az irányelvben a visszajelzés, melynek értelmében a megkeresett hatóság azonnal, de legfeljebb hét napon belül köteles a megkereső hatóságnak visszajelzést adni a kérés beérkezéséről. Ha a megkeresett hatóságnak további információkra lenne szüksége a kérés tárgyát illetően egy hónapon belül köteles visszajelzést adni. A visszajelzés intézményéhez kapcsolódik továbbá, hogy a megkeresett hatóság kérésére a megkereső hatóság köteles az átadott információ felhasználásáról is visszajelzést adni, szintén 3 hónapon belül.

Az irányelv rendelkezései értelmében valamely tagállam az irányelv alapján tudomására jutott információt ugyanolyan bizalmasan köteles kezelni (adótitokként), mint a saját belső jogszabályai alapján kapott információt. Az információ kiadására csak a tételesen meghatározott esetekben ad lehetőséget az irányelv 7. cikke.

Ilyen esetnek minősül:

- ha az információ átadása az adó-megállapításban vagy az adó-megállapítás hatósági ellenőrzésében közvetlenül érintett személy részére történik.
- ha az információ átadása az adó-megállapítással kapcsolatos bírói vagy közigazgatási eljárásban közvetlenül érintett személy részére történik; illetve az információ felhasználható közmeghallgatásnál és nyilvános ítélethirdetésnél, ha az információt szolgáltató tagállam ez ellen nem emel kifogást.

A kapott információ semmilyen körülmények között sem használható fel az adó-megállapítással, illetve az adózással össze nem függő célokra. A titokvédelmi szabályok közé tartozik az a rendelkezés is, melynek értelmében azon tagállamban ahol a belső jogszabályok, vagy az igazgatási gyakorlat szűkebb korlátokat állapít meg az irányelvben foglaltakhoz képest, a megkereső állam köteles azokat tiszteletben tartani; ha erre nem vállal

kötelezettséget, akkor a megkeresett tagállam nem köteles az információt szolgáltatni. Az irányelv titoktartásra vonatkozó rendelkezéseitől függetlenül az információt szolgáltató tagállam illetékes hatóságai engedélyezhetik, hogy a megkereső tagállamban az információt egyéb célokra is felhasználják, ha az információt a megkeresett állam jogszabályai értelmében hasonló körülmények között hasonló célokra ebben az államban szintén fel lehet használni.

A gyakorlat azt mutatja ezzel kapcsolatban, hogy a tagállamok általában szélesebb körben engedik meg az adótitokra vonatkozó információk átadását, ahogyan ez a szélesebb körű alkalmazás tükröződik az OECD modell alapján kötött bilaterális egyezményekben is.

A harmadik államokat illetően (7. cikk), ha a megkereső tagállam hatósága úgy ítéli meg, hogy a kapott információ egy harmadik állam számára hasznos lehetne, akkor átadhatja a harmadik állam illetékes hatósága számára, feltéve, hogy ezzel az információt szolgáltató állam egyetért és ez a harmadik állam betartja az irányelv és a saját belső titokvédelmi szabályait.

Az információcserén alapuló együttműködés során a megkeresett tagállam több esetben (8. cikk) is megtagadhatja a megkereső tagállammal történő együttműködést:

- először is, ha a kérés olyan adót érint, amelyre nem terjed ki az irányelv hatálya.
- ha a megkereső tagállam nem merítette ki az információ megszerzésére saját nemzeti forrásait és rendelkezésére álló eszközeit, amelyeket az adott körülmények között módjában állna felhasználni anélkül, hogy ezzel veszélyeztetné az elérni kívánt célt. (2. cikk)
- amennyiben a megkeresett tagállam belső jogszabályai vagy igazgatási gyakorlata alapján a kért információ szolgáltatását vagy ehhez kapcsolódó eljárás lefolytatását nem végezheti el.²¹
- amennyiben az információátadás kereskedelmi, ipari, szakmai titok vagy kereskedelmi eljárás felfedéséhez vezetne.²²
- viszonyosság hiányában, ha az információt megszerző tagállam jogi vagy gyakorlati okoknál fogva nem képes hasonló információ nyújtására.²³

²¹ Ez a korlát védi egyelőre például Luxemburgot, ahol az igazgatási gyakorlat alapján semmilyen banktitkot érintő adóügyi információ nem volt kiadható.

²² Ez a korlát elsősorban a tagállamokon belüli vállalkozások védelmét szolgálja; valamint a tagállamokat is védi az ipari kémkedéstől, de a banktitokra vonatkozó információ nem tartozik ebbe a körbe.

- ha az információ átadása közrendbe ütközik.

Az új irányelv (20) preambulum bekezdése már tartalmazza azt a korlátozást is, miszerint a tagállamok nem tagadhatják meg az információ továbbítását azzal az indokkal, hogy az információ bank, más pénzügyi intézmény, meghatalmazott, illetve ügynökként vagy vagyongazdálkodóként eljáró személy birtokában van; vagy egy személy tulajdoni érdekeltségére vonatkozik. Ezzel az újítással az irányelv már közelít az OECD Modellegetmény rendelkezéseihez is.

A titokvédelmi szabályok megsértése esetében maga az irányelv nem ad jogorvoslati lehetőséget az információcserével érintett adózó számára. Tehát csak a nemzeti szabályozás által nyújtott eszközöket lehet igénybe venni, itt az előzetes értesítés és a bírói út áll rendelkezésre. Illetve kártérítési igényrel lehet élni, ha bizonyíthatóan az irányelv rendelkezéseivel ellentétesen történt információ-szolgáltatással kapcsolatosan keletkezett a kár.

További újításként az irányelv 19. cikke bevezeti a szélesebb körű együttműködés elvét, amelynek értelmében, ha egy tagállam az irányelvben foglaltaknál szélesebb körű együttműködést biztosít egy harmadik államnak, akkor ez a tagállam egy másik tagállam kérésére köteles ugyanazt a szélesebb körű együttműködést biztosítani számára is.²⁴

3.2. A Megtakarítási irányelv

A közvetlen adók terén a tagállamok közötti káros adóverseny elleni fellépés egyik eleme a 2003/48/EK irányelv, amely a megtakarításokból származó kamatjövedelem adóztatásáról rendelkezik. „A kamatjövedelem minden tagállamban a belföldi illetőségű magánszemély adóköteles jövedelmét képi. Ugyanakkor a tőke szabad áramlása következtében lehetséges és gyakori a megtakarítási célú befektetések más államba helyezése, amelyet vonzóvá az tesz, hogy az államok közötti hatékony információcsere hiányában ezek a

²³ Ez alól kivétel a megtakarítási irányelv, melynek 10. és 11. cikke az egyes kamatfizetésekkel kapcsolatosan annak ellenére ír elő adatátadási kötelezettséget, hogy Luxemburg és Ausztria az átmeneti időszakban nem köteles ilyen információ szolgáltatására.

²⁴ A tagállamok egyezménykötési gyakorlatában előfordultak olyan bilaterális egyezmények, amelyek harmadik államok számára nagyobb előnyöket biztosítottak, mint a többi tagállamnak; pl. 2009-es belga-USA egyezmény.

jövedelmek eltitkolhatók.”²⁵ Ez végső soron pedig adóelkerülést eredményez, ami teljességgel összeegyeztethetetlen a belső piaccal. Mivel a nemzetközi tapasztalatok azt mutatták, hogy bizonyos államok mentesítik az adó alól a nem belföldi illetőségű adóalanyok kamatjövedelmeit, és a jövedelem hasznhúzóit ezeket nem vallják be az illetőségük szerinti államban; ezért az irányelv célja - a nemzetközi jövedelemmozgást szabályozva - a magánszemély illetőségének államától különböző államban elhelyezett megtakarításának tényleges adóztatása.

Az irányelv pontosan meghatározza a hasznhúzó, a kifizető, a kamat és az illetékes hatóság fogalmát; majd ezt követően a II. Fejezetben rendelkezik az információcseréről. Ezen belül a 8. cikk a kifizető által történő információszolgáltatásról szól. Ennek megfelelően a kifizető a letelepedése szerinti tagállam illetékes hatósága részére kötelezően szolgáltatja legalább:

- a hasznhúzó személyazonosságára és illetőségére,
- a kifizető nevére és címére,
- a hasznhúzó bankszámlaszámára vagy ennek hiányában a kamatot eredményező követelés meghatározására (pl. hitelviszony),
- a kamatfizetésre vonatkozó adatokat.

A megtakarítási irányelv ugyan meghatározza a kamatról kért információ tartalmát, de a tagállamoknak lehetősége nyílik ettől szűkebb kört is megállapítani, de csak úgy, hogy az legalább a kamat bruttó összegét magában foglalja.

A 9. cikk bevezeti a kötelező automatikus információcserét. Ennek megfelelően „a kifizető tagállamának illetékes hatósága közli a meghatározott információkat a hasznhúzó illetősége szerinti tagállam illetékes hatóságával. Az adott évben teljesített valamennyi kamatfizetésre vonatkozó információt évente legalább egyszer automatikusan kell átadni, a kifizető adóévének végét követő hat hónapon belül.”²⁶ Az illetőség állam adóhatósága az adatokat feldolgozza és a kamat adóztatására saját eljárási szabályai szerint kerül sor.

A jogsegély irányelvvel való kapcsolatát mutatja, hogy ezen irányelv eltérő rendelkezéseinek hiányában a 77/799/EGK irányelvet kell alkalmazni, de a jogsegély irányelv

²⁵ Siklósiné Antal Gyöngyi: Elnökségi Témák- Tisztességes adópolitika a közvetlen adózásban, a Megtakarítási irányelv és a csalásellenes megállapodások. Szakma 2011/3. 110.-112. o.

²⁶ 2003/48/EK irányelv 9. cikk.

8. cikke (az információcsere korlátai) nem vonatkozik a megtakarítási irányelv alapján szolgáltatandó információkra.

A területi hatályt illetően az irányelvet alkalmazni kell minden olyan kamatfizetés esetében, amelyet valamelyik tagállam területén lévő kifizető teljesít. Itt a tagállam fogalmát a tagállamok néhány társult és függő, speciális adózású területére is kiterjesztően kell értelmezni.²⁷

Az irányelv III. Fejezete - ezen belül is a 10. cikk- külön foglalkozik azzal a három tagállammal (Ausztria, Belgium és Luxemburg) amelyek nem voltak hajlandók feladni a banktitok intézményét; és így információt szolgáltatni a fennhatóságuk alatt lévő pénzügyi intézményekben nyitott számlákon elhelyezett összegek után fizetett kamatról. A három információcsereben nem partner tagállam átmeneti időszakot alkalmazhat, amely alatt az irányelv hatálya alá tartozó kamatfizetésekre vonatkozóan az információ átadása helyett forrásadót von le a kifizetésekből, és a levont adó meghatározott százalékat átutalja a haszonhúzó illetősége szerinti államnak. Természetesen mindezt csak abban az esetben tehetik, ha a haszonhúzó illetősége eltér a kifizető tagállamától. Az információcsere irányait tekintve a három állam nem köteles átadni az információkat, de valószínűleg hasonló jellegűeket megkap a többi tagállamtól. A forrásadóztató államok önként dönthetnek úgy, hogy részt kívánnak venni az automatikus információcsereben, mint ahogyan ezt tette Belgium 2010. január 1-jétől. Az átmeneti időszak alatt az első 3 évben 15%, a második 3 évben 20%, azt követően 35% forrásadót kell alkalmazni a kamatfizetésekre. Tehát az irányelv szerinti kamatfizetésekre 2011. július 1-jétől 25%-os forrásadót alkalmaz Ausztria és Luxemburg. Az átutalásra kerülő 75% egy összegben érkezik az erre a célra nyitott devizaszámlára a haszonhúzó adatai nélkül; tehát tulajdonképpen lehetetlen megállapítani, hogy pontosan ki mennyi jövedelmet szerzett ebben a formában külföldön. Az irányelv szerint a haszonhúzónak lehetősége van arra, hogy a kifizetőt meghatalmazza az információk átadására; és akkor ebben az esetben a kifizető mentesül a forrásadó alól. Az illetőség országa a kettős adóztatást a forrásadó beszámításával kerüli el, de választhatja a forrásadó egyszerű visszatérítését is.

²⁷ **Forrásadó levonást alkalmaz:** Brit Virgin-szigetek, Guernsey, Jersey, Man sziget, Turks- és Caicos-szigetek. **Automatikus információcsereát alkalmaz:** Kajmán-szigetek, Aruba, Montserrat, Anguilla. Holland Antillák (forrásadó levonást alkalmazott, de 2010 októberétől Hollandiához csatlakozott és az automatikus információcsereát alkalmazza).

Az említett államok a forrásadóztatással csak addig élhetnek, amíg az öt európai harmadik állam²⁸ és az Amerikai Egyesült Államok egyezményt nem kötnek az Európai Unióval - a 2002-es OECD Információcsere Modellegyezmény alapján- a kamatjövedelmek tekintetében a kérelemre történő teljes és hatékony információcseréről. Egyrészt ezzel az átmeneti megoldással szeretné megakadályozni az Unió, hogy a megtakarítások adózási megfontolásokból az Unión kívülre kerüljenek. Másrészt az Unió és tagállamai több harmadik állammal is kötöttek az irányelvben foglaltakkal azonos tartalmú nemzetközi megállapodást; amely alapján ezek, az Unión kívüli államok a kamatjövedelmeket illetően vállalták az információcserében való részvételt vagy a forrásadóztatást, ebbe a körbe tartozik a fent említett öt európai miniállam és a tíz speciális adózási terület.

Bizottság háromévente jelentést készít a Tanácsnak, és ha szükséges változtatásokra is javaslatot tesz. „A Bizottság 2008-ban tett ezen kötelezettségének első alkalommal eleget, amelyben többek között javasolta a kifizető adatszolgáltatási kötelezettségének és a haszonhúzó fogalmának pontosítását.”²⁹ Ezt a javaslatot várhatóan 2012 első félévében, még a dán elnökség ideje alatt elfogadja a Tanács.

3.3. Az Áfa- és a Jövedéki-egütműködési rendelet

A közvetett adók terén a Tanács rendeleti szinten történő szabályozással kívánja elősegíteni a tagállami adóhatóságok közötti fokozott együttműködést. Ennek legfőbb oka, hogy az Áfa (hozzáadottérték-adó) és a jövedéki adó egy általános, az Unió egész területén bevezetett adó; továbbá a közösségi források jelentős részét ezeknek a nemzeti bevételeknek a meghatározott százaléka adja. A jogalkotó a közvetlen hatály biztosításával a belső piac tagállamok közötti hatékony működését; és az Unió harmadik államokkal szembeni versenyképességét növeli. Ebben a vázlatpontban a kitűzött cél elérése érdekében kialakított hasonló szabályozás miatt a két rendelet együtt kerül kifejtésre.

Az adónemek közül az Áfa az, amely az Unión belül mondhatni a legkiterjedtebb és legjobban szabályozott közigazgatási együttműködési rendszerrel bír a 904/2010/EU rendelet³⁰ alapján. A jövedékiadó-csalások leküzdéséhez szükséges együttműködést a jelenleg

²⁸ Svájc, Andorra, Liechtenstein, Monaco, San Marino (mind forrásadó levonást alkalmaz)

²⁹ Herich: Nemzetközi Adózás... im.270. o.

³⁰ 904/2010/EU rendelet (OJ L 268/1. 2010. október 12.)

még hatályos 2073/2004/EK rendelet³¹ szabályozza, amíg az újabb verziót a Tanács - várhatóan ebben az évben- el nem fogadja.

Az áfa és a jövedéki adó szerepe a közvetett adók terén különösen jelentős, mert az Európai Unió belső piaca úgy viselkedik, mintha a tagállamok egyes nemzeti határai - a vámunió miatt- az Unió külső határaival esnének egybe. Viszont az adózóknak - az adózás nemzeti hatáskörben tartása miatt- 27 állami adóhatóság felé kell elszámolniuk az áfa-kötelezettségeikkel. Az adóeljárás szabályainak összehangolatlansága miatt ez 27 féle eljárási rendet jelent, ami a gyakorlatban komoly problémát okoz az ügyletek szabályszerű teljesítésének ellenőrizhetőségét illetően; ugyanis a tagállami adóhatóságok joghatósága nem terjed ki az államhatáraikon túlra. A probléma megoldására a tagállamok az információcsere rendszer (VIES) és a jövedéki árumozgás ellenőrző rendszer (EMCS).³²

A rendelet először is előírja, hogy a tagállamoknak ki kell jelölniük egyetlen olyan hatóságot, (Központi Kapcsolattartó Iroda) amely fő feladata a többi hatósággal való kapcsolattartás. Ezek az irodák a tagállamok illetékes hatóságai közötti együttműködés kommunikációs csatornái.

Az információcsere típusai a rendeletek szerint:

- kérésre történő:

A megkereső hatóság kérésére a megkeresett hatóság átadja a kért információkat, beleértve az egyedi esetekre vonatkozókat is. Ez a kötelezettsége akkor is fennáll, ha a kért információk nem állnak a rendelkezésére, és ezek megszerzése céljából közigazgatási vizsgálatot kell lefolytatnia. A kérés lehet kifejezetten egy közigazgatási vizsgálat elvégzése, viszont ha ezt a megkeresett hatóság indokolatlannak tartja, akkor ennek okait közli a megkereső hatósággal. A kért információ megszerzése érdekében a megkeresett hatóság minden esetben úgy köteles eljárni, mintha saját tevékenységének teljesítésével összefüggésben, vagy tagállama egy más hatóságának megkeresésére teljesítené azt. Azaz nem tehet semmilyen különbséget a külföldről érkező megkeresések kárára, a saját

³¹ 2073/2004/EK rendelet (OJ L 359/1. 2004. december 4.)

³² dr. Reményi Gábor: Az adóellenőrzés nemzetközi vonatkozásai. Adóellenőrzés 2009/12. 2.-3. o.
[a továbbiakban: Reményi: Az adóellenőrzés...]

munkája javára; tulajdonképpen ebben tükröződik a kölcsönös segítségnyújtás elve.

A megkereső hatóság kérésére a megkeresett hatóság az összes, birtokában lévő vagy a vizsgálatok végeztével megszerzett információt jelentések, nyilatkozatok, és egyéb dokumentumok; vagy ezek hitelesített másolatának vagy kivonatának formájában adja át. Eredeti dokumentumok átadására viszont csak akkor kerülhet sor, ha ez nem ellentétes a megkeresett hatóság tagállamában hatályos jogszabályokkal.

A megkeresési feltételek között szerepel, hogy a kérést csak akkor lehet teljesíteni, ha a megkereső hatóság által egy adott időszakon belül a megkeresések száma nem ró aránytalanul nagy adminisztratív terhet a megkeresett hatóság számára. A második feltétel szerint a megkereső hatóság - az elérni kívánt cél veszélyeztetése nélkül - ki kell, hogy merítse azokat a szokásos információforrásait, amelyeket az adott körülmények között felhasználhatott volna.

A határidőt illetően a „lehető leghamarabb teljesítés” elve érvényesül, de legkésőbb a megkeresés kézhezvételétől számított három hónapon belül; amennyiben a kért információ a megkeresett hatóság rendelkezésére áll egy hónapon belül teljesíteni kell a kérést. Különleges kategóriák esetében természetesen nem kizárt az eltérő határidőkben történő megállapodás. Ha a megkeresett hatóság nem tud választ adni, akkor ennek okait köteles feltárni a megkereső hatóság előtt.³³

- automatikusan:

Az információt minden tagállam illetékes hatósága előzetes megkeresés nélkül továbbítja a többi érintett tagállam illetékes hatóságának, a következő esetekben:

- a) az adóztatásra a rendeltetési tagállamban kerül sor, és a rendeltetési tagállam ellenőrzési rendszerének hatékony működéséhez szükség van a származási tagállam által szolgáltatott információra;
- b) valamely tagállam, okkal feltételezi, hogy a másik tagállamban a hozzáadottérték-adóra vagy a jövedéki adóra vonatkozó szabályozást megsértették vagy annak gyanúja áll fenn;

³³ 904/2010/EU rendelet 7. cikk és 2073/2004/EK rendelet 5. cikk

c) a másik tagállamban adóbevétel-kiesés vagy csalás veszélye áll fenn.³⁴

Az áfa esetében az adatküldés előre meghatározott időszakonként (évente vagy negyedévente) történik az illetékes hatóságok között. A jövedéki adóra vonatkozó rendelet ilyen rendelkezést még nem tartalmaz, de a gyakorlat igazodik bizonyos rendszerességhez, amelyet az új rendelet már kifejezetten rögzíteni is fog.

- spontán

A tagállamok illetékes hatóságai a többi tagállam illetékes hatóságának önkéntes csere útján átadják azokat az automatikus csere keretében nem továbbított információkat, amelyek tudomásukra jutnak, és amelyek véleményük szerint ez utóbbi hatóságok számára hasznosak lehetnek az alábbi esetekben.³⁵

Rendkívül kevésbé szabályozott terület, mert csak ez az egy cikk említi, hogy lehetősége van az illetékes hatóságoknak, hogy bármikor információt szolgáltatassanak egymásnak. Lényege abban rejlik, hogy az önkéntesen továbbított információk a célszországban nem járnak vizsgálatvégzési kötelezettséggel; és azokra a küldő állam nem vár választ.

Az áfa-együttműködési rendelet új intézményként vezeti be a korábbiakhoz képest a visszajelzést. Amennyiben valamely illetékes hatóság bármilyen módon információt ad át, felkérheti az információ megkapó hatóságot, hogy arról adjon visszajelzést. Ilyen felkérés esetében a hatóság a lehető leghamarabb megküldi a visszajelzést, amennyiben persze ez nem jelent számára aránytalanul nagy adminisztratív terhet. A jövedéki adó területén ez majd szintén csak az új rendeletben fog szerepelni.

Az információcserére - történjen az bármilyen formában- hivatali titoktartási kötelezettség vonatkozik; és az információt kapó tagállam nemzeti jogszabályai által a tagállamon belül megszerzett információkkal azonos védelemben részesül. A kapott információ alapesetben egyrészt csak az adóalap megállapításához; másrészt az adóalap megállapítása céljából az adó beszedéséhez vagy annak közigazgatási ellenőrzéséhez használható fel. Fel lehet használni továbbá bírósági és közigazgatási eljárások során. A bevett gyakorlat szerint az információt szolgáltató tagállam illetékes hatósága engedélyezi

³⁴ 904/2010/EU rendelet 13. cikk és 2073/2004/EK rendelet 17. cikk

³⁵ 904/2010/EU rendelet 13. cikk és 2073/2004/EK rendelet 19. cikk

annak más célra történő felhasználását a megkereső hatóság tagállamában, ha a megkeresett hatóság tagállamának joga szerint az információt ott hasonló célokra fel lehet használni.

A rendeletek rögzítik, hogy amennyiben harmadik országtól érkező információkat szeretne egy tagállam egy másik tagállamhoz továbbítani, akkor rendelkezniük kell egy olyan, harmadik országokkal előzetesen kötött segítségnyújtási megállapodással, amely ezt lehetővé teszi. A másik irányban, tehát amikor a tagállami hatóság szeretné közölni az információkat harmadik államokkal, szükséges az eredetileg információt szolgáltató tagállam beleegyezése; valamint szükséges, hogy ezért cserébe a harmadik állam is együttműködést vállaljon. Tehát a harmadik országok felé irányuló adatközlés mindig engedélyhez kötött.

A rendeletek tartalmazzak egy olyan szabályt is, amelynek értelmében, ha a megkereső tagállam hatósága úgy véli, hogy a megkeresett tagállam hatóságától kapott információ egy harmadik tagállam illetékes hatósága számára hasznos lehet, továbbíthatja a kapott információt ennek az utóbbinak; és ehhez csak az eredetileg információt szolgáltató fél előzetes értesítése (nem pedig beleegyezése) szükséges.

Az információátadás megtagadásának okai:

- a megkereső hatóság jogi okokból nem tud hasonló jellegű adatokat szolgáltatni,
- az információ szolgáltatása üzleti, ipari, szakmai titkot, vagy kereskedelmi folyamatot tárna fel,
- az információ felfedése sértené a közrendet.

A megkeresett hatóság az elutasításról szóló döntésének okait köteles közölni a megkereső hatósággal.

Fontos rendelkezés a megtagadási okok kapcsán, hogy az illetékes hatóság kizárólag azért nem tagadhatja meg az információ átadását, mert adott esetben az információ bank, más pénzügyi intézmény; meghatalmazott vagy ügynökként, illetve vagyonkezelőként fellépő személy birtokában van; vagy, mert egy jogi személyre vonatkozó tulajdoni érdekeltségekre vonatkozik.

A hozzáadottérték-adóra vonatkozó hatályos rendelet kétségkívüli újításának tekinthető az a szabály, mely lehetővé teszi egy minimális küszöbérték meghatározását, amelytől kezdődően élni lehet a segítségnyújtás iránti megkereséssel.

Tanács korábbi rendeleteihez és irányelveihez hasonlóan, ebben a kettőben sem korlátozza a tagállamokat a szélesebb körű kölcsönös segítségnyújtás kialakításában.

Összességében elmondható, hogy az Európai Unióban megvalósuló közösségi adóharmonizáció egy olyan jogközelítési folyamatot jelent, ahol - már a kezdetektől - a közelítés fő célja a közös piac megfelelő működéséhez szükséges közösségi, illetve tagállami adószabályozás megteremtése és alkalmazhatóságának biztosítása. Az utóbbi években az adózás területén történő közigazgatási együttműködés mind a közvetett, mind a közvetlen adókat illetően külön hangsúlyt fektetett a kölcsönös információcserére; ehhez kapcsolódóan pedig a fiktív nyereség átutalására, illetve a harmadik országokon keresztül, adóelőnyök szerzése céljából bonyolított, valamint adókijátszást eredményező ügyletekre.³⁶

³⁶ Dr. Herich György: Nemzetközi Adózás- Adózás az Európai Unióban. PENTA UNIO, Pécs 2011. 257. o. [a továbbiakban Herich: Nemzetközi Adózás...]

4. Információcsere az OECD modellekben

Az OECD³⁷ 1961-ben kezdte meg hivatalosan munkáját, miután felismerték azt, hogy közös érdekük fűződik egy olyan modell kidolgozásához, amely a más országokban kereskedelmi, ipari, pénzügyi vagy egyéb tevékenységet folytató adóalanyok adójogi helyzetének tisztázása és szabványosítása szempontjából szükséges. Ezek azok a kétoldalú egyezmények, amelyek révén a fejlett országok érdekeiket és erőfőlnyeiket a leginkább tudják érvényesíteni.

4.1. Modellegyezmény a Jövedelem és a Vagyon Kettős Adóztatásának Elkerüléséről³⁸

Az OECD jövedelem és vagyon adóztatásáról szóló Modellegyezménye kettős célt szolgál. Egyrészt azt, hogy eszközt adjon a jogi értelemben vett kettős adóztatás következtében felmerülő legáltalánosabb problémák egységes alapon történő rendezéséhez. Másrészt, hogy az adóelkerülést (aluladóztatást) megakadályozza. Az OECD Tanácsának ajánlása szerint kétoldalú egyezmények megkötésekor vagy módosításakor a tagállamoknak ehhez a Modellegyezményhez kell igazodniuk a szövegmagyarázatban foglalt értelmezés szerint és figyelemmel az ott található fenntartásokra; továbbá adóhatóságaiknak követniük kell a szövegmagyarázatokat, beleértve azok időről időre történő módosításait és az azokkal kapcsolatos észrevételeket.³⁹

A mérföldkőnek számító első egyezménytervezet 1963-ban került elfogadásra; majd az is nyilvánvalóvá vált, hogy relatív stabilitása miatt a jövőben szükséges lesz az egyezmény folyamatos felülvizsgálata és módosítása, hogy az mindenkor aktuális minta maradjon. Figyelembe véve a tagállamok nemzeti adórendszereiben bekövetkező változásokat valamint a kereskedelmi és üzleti tevékenységek új ágazatainak kialakulását jelentek meg sorra a továbbfejlesztett verziók: 1977-ben, 1992-ben, 1994-ben, 1995-ben, 1997-ben, továbbá 2000-ben, 2003-ban, 2005-ben és 2008-ban. A '97-ben elkészült változat újításának köszönhető, hogy az OECD-n kívüli országok Modellegyezményről kialakult álláspontját is csatolták egy második kötetben, érzékeltetve ezzel növekvő befolyását. A jelenleg hatályos 2010-es **Modellegyezmény a Jövedelem és a Vagyon Kettős Adóztatásának Elkerüléséről**

³⁷ Organisation for Economic Co-operation and Development- Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet

³⁸ Model Tax Convention on Income and on Capital, OECD 2010.

³⁹ Szmicsék Sándor: OECD Modellegyezmény a Jövedelem és a Vagyon Adóztatásáról. 2003. 7. o. [a továbbiakban Szmicsék]

(továbbiakban Modellegyezmény) az, amely a dolgozat témája szempontjából a releváns szabályozást tartalmazza.

A megkötött egyezmények növekvő száma mutatja, hogy az OECD tagországok többnyire a Modellegyezménynek megfelelően alkották meg vagy módosították kétoldalú egyezményeiket. Az államok által megalkotott bilaterális egyezmények általában követték az éppen hatályos modell rendelkezéseit, mind tartalmi, mind formai szempontból. Mindezek ellenére még sincs két egyforma egyezmény. A Modellegyezmény jelenlegi és korábbi változatai az eredeti szándékukat tekintve nem az információcsere szolgálatára lettek kitalálva, mert az egész egyezményen belül mindössze néhány cikk foglalkozik a kérdéskör szabályozásával.

A Modellegyezmény szerkezeti felépítését tekintve hét részből áll:

- I. Fejezet: az egyezmény hatályának meghatározásával indít (területi hatály;⁴⁰ személyi hatály: illetőség; tárgyi hatály: adónem).
- II. Fejezet: általános fogalom meghatározásokat tartalmaz (lakóhely, telephely).
- III. Fejezet - V. Fejezet: az egyes jövedelemformákat tartalmazza; továbbá ezek a cikkek rögzítik, hogy a szerződő országok mindegyike milyen mértékben adóztathatja meg a jövedelmet és a vagyont; és hogyan szüntethető meg a jogi értelemben vett kettős adóztatás.
- VI. Fejezet: ebben találhatók a különös rendelkezések, amelyek között a 26. cikk tartalmazza a szerződő államok adóhatóságai közötti információcserét, mely a dolgozat témája szempontjából releváns.
- VII. Fejezet: a záró rendelkezésekről és egyes technikai kérdésekről szól (hatálybalépés és felmondás).

A Modellegyezmény 26. cikke alapján zajló információcsere elsősorban harmadik államok vonatkozásában zajlik, mert az Unió tagállamain belül az előző vázlatpontban ismertetett irányelvek és rendeletek azok, amik az információcsere jogalapját adják, típusára való tekintet nélkül. A tagállamok esetében csak abban az esetben nem kerülhető meg a kettős

⁴⁰ A területi hatály alapesetben egy országhatáron belüli területet jelent. De bizonyos országok esetében eltérhet egymástól az adóövezet és a határterület. pl. Nagy-Britannia esetében szerződésenként ellenőrizni kell, hogy Gibraltár része-e az egyezménynek vagy sem.

adós egyezmény használata, ha az adózó illetősége vitatott, illetve arról kell döntení, hogy az adott jövedelmet melyik szerződő államnak van joga adóztatni.⁴¹

A **26. cikk** rendelkezései az információcseréről:

- 1) A Szerződő Államok illetékes hatóságai kicserélik egymással mindazon információkat, amelyek előreláthatóan fontosak ezen Egyezmény rendelkezéseinek végrehajtásához; vagy elnevezésétől függetlenül valamennyi adónemre vonatkozóan a Szerződő Államok, azok közigazgatási egységei vagy helyi hatóságai által hozott belső jogszabályok végrehajtásához, amennyiben az általuk előírt adóztatás nem ellentétes az Egyezménnyel. Az információcserét nem korlátozza az 1. és 2. Cikk, ennek értelmében a tájékoztatás nem belföldi illetőségűekről is tartalmazhat adatokat.⁴²

A Modellegyezmény első bekezdése nem határozza meg pontosan az információcsere formáját, csak megadja a lehetőségét a hatóságok közötti információcserére. Maga a kommentár fogalmazza meg, hogy ezt a cikket kiterjesztően kell értelmezni; ezért a gyakorlatban a szerződő államok illetékes hatóságai egyaránt végeznek kérelemre történő, automatikus és spontán információcserét.

Különösen a kérelemre történő információcsere során a megkereső félnek azzal a problémával kell szembesülnie, hogy a modell nem tartalmaz határidőt a teljesítésre. Az eljárás maga ezért elég hosszadalmas is lehet mind a kért információk beszerzését, mind azok megküldését illetően. Továbbá jogalapot sem biztosít a késlekedő információátadások sürgetésére; valamint szankciót sem tartalmaz az információ szolgáltatásának elhúzóására.

- 2) Egy Szerződő Állam minden olyan információt, amelyet az első bekezdés szerint kapott ugyanolyan módon köteles titokként kezelni, mint a saját belső jogszabályai szerint megszerzett információt, és csak olyan személyeknek vagy hatóságoknak

⁴¹ dr. Reményi Gábor: Közigazgatási együttműködés a közvetlen adók esetében. Adókédek 2010/4. sz. 7.-8. o.
[a továbbiakban Reményi: Közigazgatási együttműködés...]

⁴² OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2010. Article 26. (1)

(ideértve a bíróságokat és a közigazgatási szerveket) teheti hozzáférhetővé, amelyek az első bekezdésben érintett adók megállapításával vagy beszedésével, ezen adók érvényesítésével, és az azokkal kapcsolatos peres eljárással vagy jogorvoslat elbírálásával foglalkoznak. Ezek a személyek vagy hatóságok kizárólag az említett célokra használhatják fel az információt. Nyilvános bírósági tárgyalásokon vagy bírósági határozatokban nyilvánosságra hozhatják az információt.⁴³

A bekezdés szerinti titokvédelmi és felhasználhatósági szabályok az információcsere mindhárom típusára vonatkoznak. A gyakorlatban az adóhatóságok közötti viszonyossági alapon történő segítségnyújtás csak akkor valószínűsíthető meg, ha mindkét hatóság biztos lehet abban, hogy a másik hatóság is kellőképpen bizalmasan kezeli majd a kapott információkat. A tényleges titoktartás az információt megkapó szerződő fél belső jogszabályaitól függ.

A nyilvánosságra hozatal kapcsán az információ felfedhető az adóalany, annak meghatalmazottja vagy a tanúk előtt. A felek, ha ellenzik a bírósági tárgyaláson vagy határozatokban történő nyilvánosságra hozatalt, akkor egyezményükben ezt kifejezetten ki kell kötniük.

- 3) Semmilyen esetben sem értelmezhetők úgy az első és második bekezdésben foglaltak, mintha azok az egyik Szerződő Államot köteleznék:
- olyan közigazgatási intézkedések meghozatalára, amelyek eltérnek saját vagy a másik Szerződő Állam jogszabályaitól vagy közigazgatási gyakorlatától.
 - olyan információ átadására, amely a saját vagy a másik Szerződő Állam jogszabályai szerint vagy rendes közigazgatási gyakorlatában nem szerezhető be.
 - olyan információ átadására, amely felfedne bármilyen kereskedelmi, üzleti, ipari, szakmai, foglalkozási titkot vagy üzleti eljárást; vagy amely információ felfedése sértene a közrendet (*ordre public*).⁴⁴

Az információkérések megtagadhatóságának itt részletezett esetei hasonlóak az áfa-együttműködési rendeletben (904/2010/EU) foglaltakhoz, némi eltérés csak a megfogalmazásban lehet.

⁴³ OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2010. Article 26. (2)

⁴⁴ OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2010. Article 26. (3)

- 4) Ha valamely Szerződő Állam e cikkel összhangban információt kér, akkor a másik Szerződő Állam saját információszerzési intézkedéseit használva megszerzi a kért információt, annak ellenére, hogy ennek a másik Szerződő Államnak nincs szüksége ilyen információra saját adóügyi céljaira. Az előző mondatban foglalt kötelezettséget, a harmadik bekezdésben foglalt korlátozásokra tekintettel kell értelmezni, de semmilyen esetben sem úgy értelmezve ezeket a korlátozásokat, hogy lehetővé tegye az egyik Szerződő Állam számára az információszolgáltatás megtagadását kizárólag azért, mert nem fűződik nemzeti érdeke az ilyen információhoz.⁴⁵
- 5) Semmi esetre sem lehet a harmadik bekezdés rendelkezését úgy értelmezni, hogy lehetővé tegye az egyik Szerződő Állam számára az információszolgáltatás megtagadását kizárólag azért, mert az információ bank, más pénzügyi intézmény, meghatalmazott, illetve ügynökként vagy vagyionkezelőként eljáró személy birtokában van; vagy, mert az egy személyben lévő tulajdoni érdekeltségére vonatkozik.⁴⁶

Ebben a bekezdésben foglaltakkal - a banktitokkal- kapcsolatban fenntartással élt: Ausztria, Svájc, Luxemburg, és Belgium.

Ez az utóbbi két bekezdés, tehát a (4) és (5) bekezdés 2008-ban került a Modellegyezménybe, és azóta az újonnan kötött bilaterális egyezmények már mind tartalmazzák, a régebbiek pedig e tekintetben is újratárgyalás alá kerültek. Bizonyos államok már korábban is tekintettel voltak az itt megfogalmazott két új bekezdés rendelkezéseire, függetlenül attól, hogy ez az akkori modellben még nem szerepelt.

Az OECD egyezmény kiindulási tételével a kiegyensúlyozott gazdasági forgalommal függ össze; ebben az esetben mindkét fél érdeke a forrásadóztatás megszüntetésére irányul. Ehhez nyújt adminisztratív segítséget maga a modellegyezményekben „megtúrt vendég”, az információcsere, mert az aláírt bilaterális egyezmény kötelezővé teszi a szerződő felek számára az információátadást az egyezmény hatálya alá tartozó esetekben.

⁴⁵ OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2010. Article 26. (4)

⁴⁶ OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2010. Article 26. (5)

4.2. Az Adó Információcsere Modellegyezmény⁴⁷

Az OECD Káros Adóverseny Projektjének egyik központi témájaként 2002-ben született meg az **Adó Információcsere Modellegyezmény**. Az OECD ezen egyezménye sem kötelező erejű, de tartalmaz két olyan modellt, amely összeállítja az információcserevel kapcsolatosan mindazokat a kötelezettségeket és kritériumokat, amelyeket az egymással egyezményt aláíró államok kötelesek vállalni. Ezeknek köszönhetően pedig a fontosabb pénzügyi központok is meg tudnak felelni az adóügyek terén történő adatcsere előírásainak.

A káros adóverseny elleni küzdelemben ez a modellegyezmény egy olyan mintát kíván felállítani, hogy pontosan mik is képzik a hatékony információcsere elemeit; habár arról nem rendelkezik, hogy ezeket hogyan és milyen formában kell megvalósítani. A modell kifejezetten olyan államokat céloz, amelyek nem részesek, illetve nem kötöttek egyezményt a nemzetközi adózási standardokról alacsony adózási vagy adóparadicsomi státuszuk miatt. Tehát ez csak egy újabb lehetőség az Európai Unió tagállamai, az OECD tagállamok és a más, nem részes államok számára, hogy egymással információt cserélhessenek.

Szakítva az előbbi „megtúrt vendég” státusszal, ez a modell kifejezetten csak az információcsere - ezen belül is az adóügyeket érintő információk- szabályozásának kialakításához kínál egy bilaterális és egy multilaterális mintát. Ebben az egyezményben a multilaterális megoldás nem a megszokott értelemben vett egyezménytípust jelenti. Tulajdonképpen az államok számára egyfajta csoportos megoldást tesz lehetővé, ugyanis csak azon államok számára jelent kötelezettséget, amelyek a csoporton belül aláírják; így persze egymás mellett és egymástól függetlenül lehetséges, hogy több multilaterális egyezmény is létezzen. A modell nem korlátozza, hogy valamely állam kétoldalú vagy többoldalú egyezményeket is kössön.

Szerkezeti felépítését tekintve hasonló a „kettős adós” modellhez:

- 1.-3. Cikk: meghatározza a területi, személyi és tárgyi hatályt.
- 4. Cikk: általános fogalom meghatározásokat tartalmaz.
- **5. Cikk:** taglalja a **kérésre történő információcsere** szabályait.
- 6. Cikk: a külföldi adóellenőrzés szabályait rögzíti.
- 7. Cikk: tartalmazza a kérés megtagadásának eseteit.

⁴⁷ Model Agreement on Exchange of Information on Tax Matters, OECD 2002.

- 8. Cikk: a titoktartási kötelezettséget definiálja.
- 9.-16. Cikk: egyéb rendelkezéseket foglal magában (például: felmerült költségek, nyelvhasználat, végrehajtási szabályok, hatálybalépés, felmondás).

Már a felépítésből is látható, hogy az Adó Információcsere modell külön csak a kérelemre történő információátadást nevesíti, viszont az előbbihez képest külön cikkelyekben szabályozza a megtagadás eseteit és titoktartást.

Az 5. Cikknek megfelelően a **kérésre történő információcsere**:

- 1) A megkeresett Fél illetékes hatósága kérésre tájékoztatást ad az 1. Cikkben említett célok érdekében. Ilyen információk cseréjére sor kerül arra való tekintet nélkül, hogy a megkeresett állam jogszabályai szerint a vizsgált magatartás bűncselekménynek minősülne-e vagy sem, ha a megkeresett Fél államban ilyen magatartás tanúsítása történe.
- 2) Amennyiben a megkeresett Fél illetékes hatóságának birtokában lévő információk nem elegendőek a megkeresés teljesítésére; abban az esetben szükséges, hogy az említett hatóság minden egyéb olyan intézkedést tegyen, amellyel a kért információkat szolgáltatni tudja, annak ellenére, hogy erre saját adóztatási céljaiból nem is lenne szüksége.
- 3) Ha a megkereső Fél illetékes hatósága kifejezetten kéri, akkor a megkeresett hatóság e cikk alapján tájékoztatást nyújthat - a belső jogszabályai által megengedhető mértékben- az eredeti tanúvallomásokról és nyilvántartásokról másolatok formájában.
- 4) Valamennyi Szerződő Fél biztosítja, hogy illetékes hatóságaik az Egyezmény 1. Cikkében meghatározott célok érdekében kérésre megszerezzék és átadják minden olyan információt, ami:
 - bank, más pénzügyi intézmény, meghatalmazott, illetve ügynökként vagy vagyonkezelőként eljáró személy birtokában van.
 - társaságok, társas vállalkozások, alapok, alapítványok és más személyek tulajdonával kapcsolatos.
 - egy tulajdonosi láncban valamennyi személy tulajdonával kapcsolatos.

- alapok esetében a befektetőkkel, vagyonkezelőkkel és kedvezményezettekkel kapcsolatos.
 - alapítványok esetében az alapító tagokkal, az alapítvány tanácsának tagjaival és a kedvezményezettekkel kapcsolatos.
- 5) A kérelmező Fél illetékes hatósága szolgáltat bizonyos információkat a megkeresett hatóság számára, hogy ezzel bizonyítsa, az Egyezmény alapján történő kérése előrelátható lényeges információkra irányul. Ilyennek tekinthető például:
- az eljárás vagy vizsgálat alatt álló személy személyazonosságára vonatkozó információk.
 - egy nyilatkozat, amely tartalmazza, hogy a megkereső hatóság milyen jellegű információkat kér, és ezeket milyen formában szeretné megkapni.
 - egy nyilatkozat arról, hogy az információkérés megfelel a kérelmező hatóság törvényeinek és közigazgatási gyakorlatának.
 - egy nyilatkozat arról, hogy a kérelmező fél saját illetékességi területén minden lehetséges eszközt igénybe vett az információ megszerzésére (kivéve azokat, amelyek aránytalanul nagy nehézségeket eredményeztek volna).
 - az adó célja, amire az információt kéri.
 - az ok, amely alapján feltételezhető, hogy a megkeresett fél a kért információ birtokában van, vagy legalábbis joghatósága alá tartozik az a személy, aki a kért információ birtokában van.
 - amennyiben ismeretes a valószínűsíthetően információt birtokló személy személyazonossága vagy címe, akkor tájékoztatásként ez is átadható.
- 6) A megkeresett fél illetékes hatósága a lehető leghamarabb megküldi a kért információkat a megkereső félnek. A gyors válasz érdekében, a megkeresett hatóság 60 napon belül írásban megerősíti a kérelem kézhezvételét; vagy értesíti a megkereső hatóságot a kérelem hiányosságairól. Amennyiben a megkeresett hatóság a kézhezvételtől számított 90 napon belül nem tudja megszerezni és átadni a kért információkat - beleértve azt is, ha akadályba ütközik vagy a kérés teljesítését megtagadja - haladéktalanul tájékoztatja a megkereső hatóságot. Ebben

az utóbbi esetben köteles magyarázattal szolgálni az akadály jellegéről vagy az elutasítás okairól.⁴⁸

A kérésre történő információszolgáltatást részletekbe menően szabályozza ez a modell, pontosan azért, hogy az államok egymás közötti kapcsolataiban felmerült adóinformációk gyorsan és hatékonyan eljuthassanak a megkereső félhez. Míg az előbbi „kettős adós modell” az információcsere egyik formáját sem szabályozza külön, tehát mindhárom formában történő teljesítésre jogalapot ad; addig ez az utóbbi nem a spontán és az automatikus, hanem a személyre szabott egyedi kérések szabályait rögzíti. Az államok illetékes hatóságainak ugyanis spontán és automatikus módon történő információcserére az EU irányelvek és rendeletek alapján is lehetőségük van, de azok sem tartalmazzák ilyen széleskörűen a megkeresés intézményét.

Mindkét modellegyezmény tartalmaz arra vonatkozó rendelkezést, hogy a megkeresett állam hatósága minden további közigazgatási intézkedést köteles megtenni az információ megszerzéséért, továbbá ha szükséges és aránytalanul nagy adminisztratív teherrel nem jár más hatóságokat is bevonhat.

Ez utóbbi egyezmény specifikusságát mutatja, hogy az 5) bekezdés a megkereső hatóság kötelezettségévé teszi, hogy minden szükséges tájékoztatást adjon meg a megkeresett hatóságnak, amely a kért információ szolgáltatásához szükséges lehet.

A két modell különbségei között szerepel még a határidő is. Ebben a modellben konkrétan meg van határozva az információ átadására rendelkezésre álló határidő, míg az előbbi erre utalást sem tartalmaz. A határidő tűzése az utóbbi években hatályba lépett EU irányelvekben és rendeletekben is megtalálható.

A titoktartást illetően szinte teljesen ugyanazok a szabályok irányadóak, mint az előző vázlatpontban kifejtett kettős adóztatás elkerüléséről szóló modellegyezményben. Egyetlen mondattal bővebb csak ez az egyezmény. Ugyanis a 8. Cikk azzal végződik, hogy a megkapott információk a megkeresett hatóság kifejezett írásos hozzájárulása nélkül nem közzétehetőek semmilyen más személlyel vagy szervvel, továbbá más joghatósággal.

A 7. Cikk kifejezetten tartalmazza egyrészt az információcsere korlátait, másrészt a kérés megtagadásának eseteit, amit az előző modell szintén nem ilyen részletesen fogalmaz

⁴⁸ OECD Model Agreement on Exchange of Information on Tax Matters 2002. Article 5.

meg. Tehát a megkeresett hatóság nem köteles eleget tenni a kérésnek, illetve azt el is utasíthatja a következő esetekben:

- ha az információ nyilvánosságra hozatala felfedne bármilyen kereskedelmi, üzleti, ipari, szakmai, foglalkozási titkot vagy üzleti eljárást.
- ha az információ felfedné az ügyfél és ügyvéd, vagy jogi képviselő közti bizalmas kommunikációt (ez alatt a kommentár szerint azt a kommunikációt kell érteni, ami a jogi tanácsadással; továbbá folyamatban lévő vagy tervezett bírósági eljárással kapcsolatos).
- ha valamely információ felfedése sértené a közrendet (ordre public).
- ha a kérés nem áll összhangban az egyezmény rendelkezéseivel.

Összességében az OECD által megalkotott modelleknek köszönhető a közvetlen adózás területén megvalósuló közigazgatási együttműködés, ezen belül pedig az információcsere, mint az államok közötti együttműködés egyik legrenitensebb eszköze. A modellegyezményekről általánosságban elmondható, hogy nincs kötelező hatályuk; használatuk mindenkor célszerűségi okokra vezethető vissza. Ennek ellenére a legtöbb államban az aláírt egyezmények elsőbbséget élveznek a belső jogszabályokkal szemben. A modellegyezmények elsősorban a harmadik államok vonatkozásában zajló információcserét - különösen a kérésre történőt- teszik hatékonyabbá, mert az Európai Unió tagállamai esetében a közösségi jogszabályok adják a megkeresések jogalapját. A tagállamok esetében akkor nem kerülhetők meg az egyezmények, ha az adózó illetősége vitatott, illetve ha arról kell dönten, hogy a megszerzett jövedelmet pontosan melyik szerződő államban kell adóztatni. A Kettős Adóztatás Elkerüléséről szóló Modellegyezmény csak egyetlen cikkben foglalkozik az információcserével, az Adó Információcsere Modellegyezmény minden cikkelye az információcserét szabályozza, viszont leginkább csak a megkeresés intézményét szabályozva. Az automatikus és spontán információcsere részletesen egyikben sem szabályozott, csak lehetőség van rá, de minden állam adóhatósága számára hasznosak a személyi jövedelemadóhoz és a társasági adóhoz kapcsolódó adóellenőrzések lefolytatásához és adókötelezettségek megállapításához.

Az államok egyezménykötési gyakorlatát tekintve mindkét modellt alkalmazzák. A Globális Fórum felméréseiből kiderül, hogy még mindig több DTC⁴⁹ kerül aláírásra vagy megújításra, mint az ehhez képest jóval specifikusabb TIEA.⁵⁰

Kiemelkedően fontos az a tény, hogy alapul szolgált az ENSZ modellegyezményéhez⁵¹ és annak későbbi módosításaihoz is. Az ENSZ által kidolgozott modellt elsősorban a fejlődő országok követik, az OECD modellt pedig inkább a fejlett országok használják egyezménykötési gyakorlatuk során.

Ma világszerte 34 OECD tagország⁵² fordul rendszeresen egymáshoz bizonyos nemzetközi problémák azonosítására, elemzésére és megoldásának kidolgozására. A közös célok elérése érdekében jelenleg tárgyalások folynak Oroszország csatlakozásával kapcsolatban, valamint a „fokozott együttműködés” program keretében szoros a kapcsolat Brazília, India, Kína, Indonézia és Dél-Afrika kormányaival. Velük együtt az OECD már 40 országban a világkereskedelem és befektetések 80%-át tömörítve döntő szerepet vállalna a világgazdaság kihívásaival szemben.

⁴⁹ Double Tax Convention

⁵⁰ Tax Information Exchange Agreement

⁵¹ Az Egyesült Nemzetek modellegyezménye a fejlett és fejlődő országok közötti kettős adóztatás elkerüléséről. United Nations Publications, New York, 1980. és 2001.

⁵² OECD tagállamok: Ausztrália, Ausztria, Belgium, Kanada, Chile, Csehország, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Németország, Görögország, Magyarország, Izland, Írország, Izrael, Olaszország, Japán, Korea, Luxemburg, Mexikó, Hollandia, Új-Zéland, Norvégia, Lengyelország, Portugália, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország, Svédország, Svájc, Törökország, Egyesült Királyság, Egyesült Államok.

5. Információcsere a nemzeti szinten

A hazai szintű szabályozásban az uniós adóügyi rendeletek és irányelvek, valamint az OECD modellek is leképeződésre kerültek. Magyarország adóügyi együttműködése az Európai Unió tagállamaival egyrészt a közösségi irányelvek belső jogba való transzformálásával, másrészt a közvetlen hatállyal bíró rendeletek alkalmazásával valósul meg. Harmadik államok vonatkozásában az együttműködés leginkább a kettős adóztatás elkerüléséről kötött, az OECD által kidolgozott modellegyezményeknek megfelelően történik.

5.1. Az információcsere folyamata az Art-ban

A 2004-es Európai Unióhoz való csatlakozásával Magyarország az eddigieket meghaladó intenzitással vesz részt a Közösség nemzeti határain átívelő gazdasági folyamatokban.

A jelenleg hatályos 2003. évi XCII. adózás rendjéről szóló törvény (továbbiakban Art) V. fejezete, *„Az Európai Közösségek adóügyi együttműködési szabályainak alkalmazása”*⁵³ című rész tartalmazza az adó-megállapítási jogsegélyt, és ennek keretében az információcserére vonatkozó jogszabályokat. Az Art. 56. § (1) bekezdése az adóügyi együttműködés szabályainak tekintetében illetékes hatóságként a kapcsolattartó közigazgatási szervet, mint az állami adóhatóság kormány által kijelölt szervét nevezi meg. Ez a szerv jelenleg a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (továbbiakban NAV) szervezetén belüli Központi Hivatal. A NAV elnöke a Központi Hivatalon belül Központi Kapcsolattartó Iroda (továbbiakban KKI) elnevezéssel szervezeti egységet működtet, amely felel az információcsere gyakorlatban történő megvalósításáért és tartja az uniós országok hasonló irodáival a kapcsolatot. A KKI tevékenysége során folyamatosan figyelemmel kíséri az információcserével érintett adatoknak az adatvédelmi törvénnyel való összhangját, ügyel a titokvédelmi szabályok betartására és ügykörébe tartozik még a kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezményekkel kapcsolatos ügyintézés is.⁵⁴ Az Art. kimondja, hogy az *„adóhatóságok együttműködnek az Európai Közösség tagállamainak adóhatóságaival, az Európai Bizottság illetékes főigazgatóságával, az Európai Közösség adózásra vonatkozó szabályainak érvényesítése érdekében.”*⁵⁵ Ezzel azt mondhatjuk, hogy a magyar adóhatóság részévé vált

⁵³ 2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről

⁵⁴ Herich: Nemzetközi Adózás... im.292. o.

⁵⁵ Art. 10. § (4) b), az Európai Bizottság illetékes főigazgatósága jelenleg: DG TAXUD.

annak az egységes információcsere-hálózatnak, amelyen keresztül az egyes nemzeti adóhatóságok az Európai Unión belül kötött ügyletekre vonatkozó adózást érintő adatokat közvetlenül átadhatják egymásnak, illetve bizonyos esetekben harmadik államoknak is.

A **jogsegély irányelvet** az Art „Adómegállapítási jogsegély” címmel implementálja az 57.§ (1)-(5) bekezdéseibe, ezen belül az információcsere mindhárom típusát meghatározza.

- **kérésre történő:**

A kapcsolattartó közigazgatási szerv (KKI) a tagállamok illetékes hatóságának megkeresésére haladéktalanul átadja azokat az adóadatokat, amelyek a megkereső tagállamban:

„a) az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) teljes vagy részleges finanszírozási rendszerének részét képező visszatérítés, intervenció és egyéb, pénzösszeg behajtására irányuló intézkedés, továbbá a cukorágazat piacának közös szervezése keretében alkalmazott lefölözés és egyéb díj,

b) a jövedelem-, nyereség- és vagyonadó,

c) az általános forgalmi adó,

d) a biztosítási díjakra kiszabott adó,

e) az a)-d) pontban meghatározott tartozás végrehajtásával kapcsolatban felmerült költség, továbbá a kamat, igazgatási pénzbüntetés és pénzbírság megállapításához szükségesek és az állami adóhatóság nyilvántartásában rendelkezésre állnak.”⁵⁶

Előfordulhat, hogy a megkeresés teljesítéséhez más hatóságtól kell az információt beszerezni, ebben az esetben a beszerzést követően haladéktalanul továbbítani kell a kért információkat. Ha az adatátadás során valamilyen akadály merülne fel, vagy a KKI úgy döntene, hogy a kérést elutasítja, akkor annak okáról értesíti a megkereső hatóságot.

A KKI köteles úgy tekinteni a külföldi megkeresést, mintha azt egy másik magyar hatóság kérte volna, és ugyanúgy köteles eljárni.

Az információ szolgáltatása formanyomtatványokon történik, amelyeket az erre rendszeresített CCN hálózaton keresztül (XML formátumban) vagy postai úton

⁵⁶ 2003. évi XCII. tv. 57.§ (1)

továbbítanak. A megkeresés a formanyomtatványon felsorolt kérdésektől eltérő is lehet.

- automatikusan:

A KKI hivatalból rendszeresen átadja a másik tagállam illetékes hatóságának az előre meghatározott adókkal összefüggő információkat, amennyiben

„a) alapos okkal feltételezhető, hogy a másik tagállamban adóvesztés keletkezik,

b) az adózó olyan adókedvezményt vesz igénybe, illetve az adózót olyan adómentesség illeti meg, amely a másik tagállamban adófizetési kötelezettségnövekedést eredményez, illetve adókötelezettséget keletkeztet,

c) az adózó más tagállami illetőségű adózóval adókikerülés céljából harmadik tagállamon vagy tagállamokon keresztül bonyolítja ügyleteit,

d) a kapcsolattartó közigazgatási szerv úgy ítéli meg, hogy az adó megtakarítás a kapcsolatos vállalkozásokra vonatkozó szabályok megsértésével az eredmény újraelosztása útján valósul meg,

e) a korábban átadott adóadatokhoz képest olyan új tények, körülmények merültek fel, melyek a tényállást az adó megállapítás eredményessége érdekében kiegészítik.”⁵⁷

Az automatikus módon történő információcsere esetében az adatkategóriákban az illetékes adóhatóságoknak előre meg kell állapodniuk. Magyarország ilyen konkrétumokról és részletszabályokról szóló megállapodást kötött eddig Romániával, Csehországgal, Németországgal, Litvániával és Hollandiával.

- spontán:

A KKI kizárólag viszonyosság alapján más tagállam illetékes hatóságának az előbbieken foglaltakon túl is átadhat információt, *„ha az olyan adóhatósági eljárás lefolytatásához szükséges, amelyhez a magyar jogszabályok alapján is felhasználható.”⁵⁸* Tehát erre a gyakorlatban leginkább akkor kerül sor, ha automatikusan nem képes továbbítani a KKI az adatot, mert azokat nem gyűjti rendszeresen.

⁵⁷ 2003. évi XCII. tv. 57.§ (2)

⁵⁸ 2003. évi XCII. tv. 57.§ (5)

Az Art. tartalmaz az információcsere kapcsán egy olyan bekezdést, melynek értelmében az adózót, kérelmére tájékoztatja az átadott információkról. Az adózó nem tudhat róla, hogy vele kapcsolatosan információkat szolgáltatott az adóhatóság egy másik tagállamba, tehát ez nem is igazán fordul elő a gyakorlatban. Arra viszont már volt példa, hogy a folyamatban lévő ellenőrzéssel érintett adózó egy másik tagállambeli üzletfelétől megtudta, hogy információcsere zajlott a két tagállam hatósága között; és iratbetekintési jogával élve kérte a rá vonatkozóan lefolytatott információcsere dokumentumainak megismerését.⁵⁹ Mivel a KKI az adózóval nem tarthatja a kapcsolatot, ezért az iratbetekintés során - ha volt is nemzetközi megkeresés- csak kivonatot kaphat; és csak arra kérdezhet rá, hogy spontán vagy automatikus módon történt az adatok átadása.

A jogsegély irányelvhez képest a titokvédelemre vonatkozó szabályok szűkebb körben teszik csak lehetővé a kapott információ felhasználhatóságát. Bármely tagállam hatóságától a KKI-nak szolgáltatott információk adótitoknak minősülnek azzal, hogy:

- „a) azokat csak az adómegállapításban és az adóellenőrzésben közvetlenül közreműködő személy, illetőleg az adóadattal érintett ügyben az egyébként eljáró pénzügyi nyomozó használhatja fel,*
- b) a tájékoztatás joga megilleti a bírósági eljárásban a törvény alapján közvetlenül részt vevő személyt.”⁶⁰*

Az információcsere korlátját jelenti továbbá a harmadik tagállamok irányába történő továbbítás. A KKI ennek csak azzal a feltétellel tehet eleget, hogy az információt eredetileg szolgáltató hatóság azt előzetesen jóváhagyta; és csak egy másik tagállam illetékes hatóságának továbbíthatja.

A KKI az információ szolgáltatását pontosan meghatározott esetekben tagadhatja csak meg. Egyrészt abban az esetben, ha a megkereső hatóság belső joga nem tartalmaz hasonló - az Art-ban szereplő- titokvédelmi klauzulát. Másrészt a KKI mérlegelésén múlik a megkeresés teljesítésének elutasítása, abban az esetben, ha:

- „a) a kért adóadat beszerzése a kapcsolattartó közigazgatási szerv vagy az adóhatóság számára aránytalanul nagy terhet jelentene,*

⁵⁹ Reményi: Közigazgatási együttműködés... im.22. o.

⁶⁰ 2003. évi XCII. tv. 58. §

- b) az adóadat kiadásával jogszabályban meghatározott feladatainak teljesítését veszélyeztetné,*
- c) alapos okkal feltételezhető, hogy a megkereső hatóság a hazai joga alapján rendelkezésére álló eszközöket - az elérni kívánt cél veszélyeztetése nélkül - még nem merítette ki,*
- d) a kért adóadat kiadása kereskedelmi, üzleti, szakmai titok vagy üzleti eljárás felfedéséhez vezetne, vagy egyéb módon a jogrendbe ütközne,*
- e) a megkereső hatóság olyan adóadat átadását kéri, amelynek szolgáltatását azonos tartalmú megkeresés esetén nem tudná teljesíteni.”⁶¹*

A gyakorlatban leginkább ezek közül az üzleti és szakmai titokra hivatkozással kerül sor a megtagadásra.

A **megtakarítási irányelv**nek megfelelő adatszolgáltatásra az Art 7. számú mellékletében foglaltak alapján kerül sor. A Magyarországról kamatjövedelmet szerző külföldi illetőségű magánszemély esetében a kifizetőt információszolgáltatási kötelezettség terheli az alábbiakra vonatkozóan:

- „a) saját cégnevéről (elnevezéséről), székhelyéről (telephelyéről),*
- b) a haszonhúzó nevéről, állandó lakóhelyéről, ennek hiányában szokásos tartózkodási helyéről, ha az állandó lakóhely, ennek hiányában a szokásos tartózkodási hely nem állapítható meg, akkor a haszonhúzó útlevelét, személyazonosító igazolványát vagy személyazonosságának megállapítására alkalmas egyéb iratát kiállító tagállamról, ha rendelkezésre áll, az illetősége szerinti tagállamban megállapított adóazonosító számáról, ennek hiányában születési helyéről, idejéről,*
- c) a haszonhúzó fizetési számlaszámáról, ennek hiányában a kamatkifizetés jogalapjáról, továbbá*
- d) a kifizetett kamat összegéről.”⁶²*

Ez a melléklet pontosan meghatározza azt is, hogy melyek azok a jövedelmek, amelyek kamatjövedelemnek minősülnek.

Fordított esetben, tehát ha egy magyar illetőségű magánszemély a haszonhúzója valamilyen külföldről származó kamatjövedelemnek, akkor az adott tagállam belső szabályai szerint történik a kifizető információadása.

⁶¹ 2003. évi XCII. tv. 59. §

⁶² 2003. évi XCII. tv. 7. számú melléklet 1.

Az irányelv alapján az információátadás mindkét irányban automatikus formában történik. Mivel Magyarország lehetővé teszi az információcserét és nem forrásadóztat; ezért a „még” forrásadóztató államok haszonhúzói dönthetnek úgy, hogy a kifizetés állama azonosításukhoz szükséges és jövedelmükkel kapcsolatos adatokat szolgáltatson Magyarország számára. Ennek megfelelően információk érkeznek:

- a tagállamoktól, kivéve Ausztriát, aki forrásadóztat.
- a forrásadóztatást alkalmazó társult és függő területekről:
Kajmán-szigetek
Aruba
Montserrat
Anguilla
- annak ellenére, hogy forrásadó levonást alkalmaz, a haszonhúzó döntésétől teszi függővé az automatikus információcserét:
Luxemburg
Svájc
Liechtenstein
Monaco
San Marino
Andorra

A rendeletek a tagállamokban általános hatállyal bírnak, teljes egészében kötelezőek és közvetlenül alkalmazandók, nem kell őket a magyar jogba külön transzformálni. Tehát az irányelvektől eltérően, az általános forgalmi adóval összefüggésben a 904/2010/EU rendelet alapján, a jövedéki adóval kapcsolatosan pedig a 2073/2004/EK rendelet alapján végez információcserét a KKI. Mivel a rendeletek a dolgozat harmadik fejezetében részletesen elemzésre kerültek, itt csak a Magyarországon történő technikai megvalósulásukról szeretnék szót ejteni.

Az **áfa együttműködési rendelet** értelmében a magyar KKI is a VIES rendszeren⁶³ keresztül szolgáltat automatikusan információkat a hozzáadottérték-adóról. Magyarországon is kötelező összesítő nyilatkozatot beadni a közösségen belüli termékértékesítésekről és

⁶³ VIES rendszer: Value Added Tax Information Exchange System, vagyis Áfa Információcsere Rendszer. Ez a 27 tagállam illetékes hatóságát összekötő számítógépes hálózat az, amelyen keresztül bonyolódik az áfa információk továbbítása és fogadása. Az arra jogosultsággal rendelkező személyek betekintheznek egy másik tagállam által tárolt adattárba, amelyet minden illetékes hatóság kötelessége naprakészen vezetni.

szolgáltatásnyújtásokról negyedévente a KKI-hoz. Továbbá a magyar adóalanyoknak további két kategóriában is kell összesítő nyilatkozatot beadniuk: a közösségen belüli termékbeszerzésekről, és szolgáltatás igénybevételéről.⁶⁴ A KKI ezeket, az adózóitól kapott kontrolladatokat küldi meg abba az illetékes tagállamba, ahová a magyar adózók mindezeket teljesítették. A kontrollinformációk legalább a következő adatokat tartalmazzák:

- az adóalany áfa-azonosító száma (eladóé és vevőé is),
- a közösségen belüli termékértékesítés értéke.

A KKI-nak természetesen lehetősége van bármikor a 26 másik tagállam adóhatóságától információk lekérdezésére. A VIES rendszerből nyert információk lehetőséget adnak a KKI-nak arra, hogy egy magyar adózó közösségen belüli kereskedelmi kapcsolatait feltérképezze; illetve hogy az összesítő nyilatkozat és az adatbázis által tartalmazott információk eltérése esetén ellenőrzésre válassza ki az adózót. A kontrolladatokon kívül szükséges lehet egyéniesített információkat is kérni, például ha a KKI feltételezi, hogy egy másik tagállami értékesítő gyanús ügyleteket bonyolított és meg akarja találni a magyar adózókat, akik a külföldi féltől termékeket vásároltak. A magyar adózók számára is hasznos a VIES rendszer, mert a másik tagállambeli üzletfeleiket illetően tartalmazza, hogy rendelkeznek-e azok érvényes adószámmal és az adószámhoz milyen pontos adatok (név, cím) tartoznak.

A hozzáadottérték-adóval kapcsolatos további információkért a KKI erre rendszeresített formanyomtatványok (SCAC 2004 és 383) segítségével intéz megkereséseket. Lehetőség van ezektől eltérő kérdéseket is feltenni, illetve dokumentumokat és bizonylatokat is beszerezni (például: számlákat, szerződéseket, fuvarokmányokat).

A **jövedéki együttműködési rendelet** jelenleg nem szabályozza ilyen részletesen az együttműködést, de szintén létezik egy rendszer, az EMCS rendszer,⁶⁵ ami a közösségen belüli jövedéki árumozgásokról tartalmaz információkat. Ebben az egyes gazdálkodók és hatóságok vesznek részt. A következő fázisa az lenne, hogy a rendszer lehetővé tegye a jövedéki adókat illetően a tagállamok hatóságai közötti hatékony információcserét. Ennek jogi alapját teremtené meg a rendelet átdolgozott új verziója, amely jelenleg még a Tanács általi elfogadásra vár. Azonban bizonyos tagállamok már most is használják, ahogyan 2010-től Magyarország is.

⁶⁴ Magyarországon kívül még néhány más tagállam is megköveteli adózóitól az utóbbi két kategóriában történő összesítő nyilatkozatot: Bulgária, Észtország, Görögország, Lengyelország, Lettország, Olaszország, Románia, Spanyolország.

⁶⁵ EMCS rendszer: Excise Movement and Control System, vagyis Jövedéki Árumozgás és Ellenőrző Rendszer.

5.2. Magyarország egyezménykötési gyakorlata

Magyarország 1996-tól tagja az OECD-nek és követi a nemzetközi adózási standardokat, ezért a legutóbbi adatok szerint is azok között az államok között szerepelt, amelyek beépítették jogrendszerükbe a szabályozást, azaz az OECD „fehérlistáján” található meg. Az adó-megállapítással kapcsolatos együttműködésről a kettős adóztatás elkerüléséről szóló bilaterális egyezményeink szinte mindegyike tartalmaz információcserére vonatkozó rendelkezést. Az adóügyi együttműködés terén hazánk számos kettős adóztatást elkerülő egyezményt kötött, illetve néhányat az utóbbi két évben újított meg, amelyek 2012-től már alkalmazandóak is. A Modellegyezménynek megfelelően kidolgozott jelenleg 70 bilaterális egyezmény van hatályban.

A hazánk által kötött egyezményekben az információcsere szintén „vendég” státuszban szerepel, ugyanis csak egyetlen cikkben kerül említésre. A legtöbb bilaterális egyezmény a 26 cikkben szabályozza. Elnevezését tekintve is megoszlik az egyezmények szóhasználata: vagy információcsere, vagy tájékoztatáscsere címmel szerepel.

Néhány állammal kötött egyezményünk az információcsere szabályozása szempontjából kivételt képez bizonyos tekintetben:

- A Svájjal kötött egyezmény nem tartalmaz semmilyen cikket az információcseréről; de a nemzetközi helyzetre való tekintettel már ez is újratárgyalás alá került (116/2010/ME rendelet).
- A régebbiek közül több egyezmény is újratárgyalásra került: Dániával, Nagy-Britanniával, Németországgal és az USA-val.
- A német gazdaság dominanciáját mutatja ezen a téren is, hogy a magyar-német egyezmény a szűkített információcserét írja elő.
- A kiemelkedő adóelőny hatására pedig a 2008-tól kötött egyezményeink már mind tartalmazzák a modell szerinti 26. cikk (4) és (5) bekezdését, ami a banktitokra vonatkozó hivatkozást zárja ki. Ezek: a Dániával, Hongkonggal, Mexikóval, Nagy-Britanniával, Németországgal, Örményországgal, San Marínóval, Tajpejjel, Üzbegisztánnal és az USA-val kötött egyezmények.

- A Hongkonggal kötött egyezmény külön rögzíti, hogy az információ semmilyen célból nem hozható nyilvánosságra semmilyen harmadik államnak vagy joghatóságnak.
- Bizonyos egyezményeink az első bekezdés végén a titoktartásról külön rendelkezést tartalmaznak, ennek értelmében a kapott tájékoztatást titokban kell tartani a tájékoztatást adó állam kérésére. Ez a mondat található: a Luxemburggal, a Romániával, a Szerbiával és Montenegróval, a Tunéziával, valamint az Uruguayal aláírt egyezményben.

Minden egyezményünk az információcsere cikkelyen belül szabályozza a titoktartásra vonatkozó rendelkezéseket és a megtagadás eseteit, szinte teljes mértékben a Modellegyezmény rendelkezéseinek megfelelően.

Az információ átadására szintén formanyomtatványokon kerül sor, de nincs olyan külön erre a célra megalkotott nyomtatvány, mint ahogyan az áfa esetében.

Általánosságban elmondható, hogy a kétoldalú egyezmények megkötésével a Nemzetgazdasági Minisztérium, míg a tényleges információcserével a gyakorlatban a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, azon belül is a KKI foglalkozik.

Magyarország egyezménykötési gyakorlatában egyelőre nem szerepel az OECD Adó Információcsere Modellegyezménye szerinti speciális, csak az adóinformációkra fókuszáló bilaterális egyezmény. A jövőre nézve azonban már tárgyalási felhatalmazást kapott a miniszterelnöktől ilyen típusú egyezmények megkötésére is, nevezetesen: Andorrával, Barbadoszal, Bermudával, a Brit Virgin-szigetekkel, Gibraltárral, Guernseyvel, Jerseyvel, Liechtensteinnel és a Man szigettel.

Az 1. számú mellékletben látható ábra szemlélteti a kérésre történő információcsere folyamatát a dolgozatban eddig bemutatottak alapján. Az ábra - tagállamoktól függetlenül - az információátadás általános szemléltetésére is alkalmas, mert a közösségi jogszabályoknak megfelelően nagyjából minden állam illetékes hatósága hasonló folyamat eredményeként szolgáltat adatokat.

A hazai szinten ez a következőképpen történik:

- Először is szükséges, hogy a megkereső hatóság⁶⁶ és a KKI között legyen valamilyen hatályos egyezmény (kettős adóztatás elkerüléséről szóló vagy adó információcsere egyezmény, de Magyarország ez utóbbival még nem rendelkezik). Az áfa és a jövedék esetében ez nem szükséges.
- A KKI visszaigazolja a megkereső hatóságnak a kérés beérkezését (ez a visszaigazolás új intézménynek számít).
- Ezután legegyszerűbb eset, ha az információ már a KKI rendelkezésére áll, akkor a lehető leggyorsabban továbbítja (az Art még nem tartalmaz külön határidőt, azonban a két rendelet már egységesen a kézhezvételtől számított három hónapon belül írja elő az adat átadását).
- Ha a KKI-nak szüksége van további információra, vagy akadályba ütközik, esetleg a kérést a beérkezést követően rögtön elutasítja, akkor erről értesíti a megkereső hatóságot.
- Ha az információ megszerzéséhez szükséges a KKI további közigazgatási vizsgálatokat is végezhet és más hatóságokat is bevonhat, majd ezt követően vagy szolgáltatja a kért információkat vagy elutasítja a birtokában lévő információk átadását.
- Mivel a rendeletek és néhány „kettős adós” modell is tartalmazza, hogy a banktitokra való hivatkozással nem lehet a kérést megtagadni. Ezért ha az információ egy magyar pénzügyintézetnél lenne, akkor a KKI ettől is beszerezheti. Először az adózótól kéri a bankszámlájára vonatkozó információkat, ha ő nem tesz ennek eleget, akkor fordul a bankhoz (ebben az esetben pedig a banknak nem kell kérnie az adózó engedélyét) a szükséges információk átadásáért.
- Ha a KKI úgy ítéli meg, hogy az információk hasznosak lehetnek egy harmadik tagállam illetékes hatóságának, akkor csak a megkereső hatóság előzetes engedélyével továbbíthatja azokat.

⁶⁶ Nem biztos, hogy a megkereső államban is KKI elnevezéssel illetik az adott hatóságot, továbbá bizonyos államokban más-más hatóság illetékes a közvetett és közvetlen adók terén (mint például Csehországban).

6. Összegzés

A nemzetközi adóügyekben történő információcsere mindhárom szinten a legrenitensebb eszköze az államok közötti együttműködésnek. Közösségi szinten a 27 féle tagállami adórendszer és a 27 különböző struktúrájú adóhatóság következtében szétterjedő egységes piac működését a gyakorlatban megvalósuló hatékony együttműködés biztosítja. A tagállamok adórendszereinek rendeleti szintű harmonizációja a mai napig kizárólag a közvetett adók terén valósult meg. Ezzel szemben a közvetlen adók terén nincs ugyanilyen mérvű előrehaladott szabályozás, helyette az irányelvek révén csak az adórendszerek koordinációjára kerül sor. Leginkább ezt a hiányosságot hivatottak az OECD modellegetezményei betölteni az államok egyezménykötési gyakorlatában. Továbbá a bemutatott egyezményekkel lehetőség nyílik más, harmadik államokkal is az együttműködésre.

Talán az adójog az utolsó eszköz az államok kezében, amellyel még gazdasági szempontból saját versenyképességüket befolyásolni tudják. A tagállamok tekintetében a Bizottság több kezdeményezésével próbálja elérni, hogy maga az adójog ne befolyásolja a belső piac működését, melyben nagy szerepet játszik a Tanács a közösségi jogi aktusok különböző formában történő elfogadásával és a Bíróság a közösségi joganyag értelmezésével. Az OECD szerepe az EU tagállamokon túlterjed. Ugyanis a szervezet által a nem OECD-országok bevonásával kifejlesztett nemzetközi adózási standardok előírják az információcsere, ráadásul a banktitok figyelmen kívül hagyásával. 2011-ben adott ki erről egy újabb listát az OECD Globális Fóruma, melyen „fehérlistások” azok az országok, amelyek beépítették szabályozásukba az információcsere és kötöttek információcsereéről szóló egyezményeket; „szürkelistán” szerepelnek azok az országok, amelyek már elkötelezték magukat, de még nem építették be jogrendszerükbe a szabályozást.⁶⁷ Mivel a világ összes országa elfogadta a nemzetközi adóinformáció-csere előíró elveket, ezért az elméletben létező feketelistán jelenleg senki nem szerepel.

A közeljövő megoldása nem a „minden ország kössön minden országgal egy bilaterális egyezményt” irányba mutat, mert a folyamat egy multilaterális egyezménnyel a fejlettebb országok és az adóparadicsomok összessége között felgyorsítható. A rohamosan közelgő helyzet az, hogy a teljes és automatikus információcsere általánossá válik az OECD-országok (köztük Magyarország) között.⁶⁸

⁶⁷ A szürke listán jelenleg csak két állam szerepel: Nauru és Guatemala.

⁶⁸ Brother Layman: Az Offshore Halála, Szekszárdi Nyomda Kft., 2011.

Befejezés

A cél, amire dolgozatomban vállalkozott reményeim szerint teljesült.

A dolgozatban bemutatott mindhárom szinten jelenleg mindenki küzd a banktitok leépítésért és a minél több információhoz való hozzáférésért. Természetesen ezt árnyalják a különböző korlátozások és megtagadási okok, ugyanis a tagállamoknak nincs lehetősége az ún. „fishing expedition”-re, vagyis nem kérhetnek információkat akkor, ha valószínűtlen, hogy a kért információk az adófizető adóügyei tekintetében lényegesek lennének.

Látható, hogy az adóhatóságok bizonyos esetekben kötelesek kérésre, automatikusan és spontán módon kiszolgáltatni fiskális adatokat más államok adóhatóságainak, holott ez ellentétes a hagyományos adószuverenitás gyakorlatával.

A legújabb fejlemények szerint a költségvetési érdekek előrébb tudnak kerülni még az információéhségnél is. Ennek az elgondolásnak a megvalósítója volt Németország és Nagy Britannia, akik saját gazdasági helyzetüket szem előtt tartva - szakítva a nemzetközi elvárásokkal- egyezményt kötöttek Svájjal. Ebben az egyezményben külön megállapodtak Svájjal, hogy az információcsere helyett Svájc a pénzügyi intézményeiben tartott német és angol adózók megtakarításai kamatából forrásadót von le az információcsere helyett. Ezzel a finansiális taktikai lépésükkel szintén nemzetközi botrányos helyzetet idéztek elő; vagy indítottak el.

A jövőben lehetséges, hogy ennek hatására még több állam köt majd külön egyezményeket az adóparadicsomokkal; ezáltal pedig megakadályozva a nemzetek közötti adóharmonizációs folyamatokat. - ahogyan írja ezt az *Accountancy* című szaklap. Az EU tagállamok közé és köré ékelődő offshore államok így továbbra is fenntarthatnák versenyelőnyüket a pénzügyi szolgáltatásnyújtás terén.

Elképzeltető, hogy mindezek mégsem így alakulnak, mert egy újabb banki alkalmazott pénzért információkat fog kiszolgáltatni az adóversenyben előnyösebb környezetet teremtő államból egy másik állam adóhatóságának. Vagy éppenséggel az adószabályok megsértése miatt, egy adóhatóság fog perbe - a UBS botrány után- ismét egy svájci bankot, a Wegelint...

Felhasznált irodalom

Dr. Herich György: Nemzetközi Adózás- Adózás az Európai Unióban. Penta Unio, Pécs 2011.

Dr. Herich György: Nemzetközi Adótervezés, 3. átdolgozott kiadás, Penta Unio, Pécs 2011.

Brother Layman: Az Offshore Halála, Szekszárdi Nyomda Kft., 2011.

Siklósiné Antal Gyöngyi: Elnökségi Témák- Tisztességes adópolitika a közvetlen adózásban, a Megtakarítási irányelv és a csalásellenes megállapodások. Szakma 2011/3. szám.

dr. Reményi Gábor: Közigazgatási együttműködés a közvetlen adók esetében. Adó-Kódex 2010/4. szám.

dr. Reményi Gábor: Az adóellenőrzés nemzetközi vonatkozásai. Adóellenőrzés 2009/12. szám.

Szmicsek Sándor: OECD Modellegyezmény a Jövedelem és a Vagyon Adóztatásáról. 2003.

Erdős-Földes-Öry-Véghelyi: Az Európai Közösség Adójoga. KJK-KERSZÖV, Budapest 2001.

Peter Harris, David Oliver: International Commercial Tax, Cambridge University Press, 2010.

Shelley Griffiths, Michael Beusch, Alexander Mistic: Tax Treaty Case Law-around the Globe, Linde Verlag, The Netherlands 2011.

Michael Lang, Pasquall Pistone: The EU and Third Countries Direct Taxation, Kluwer Law International, Linde Verlag, Wien 2007.

Professor Laurence W. Gormley: EU Taxation Law, Oxford University Press, USA 2006.

Michael Lang, Josef Schuch, Claus Staringer: Tax Treaty Law and EC Law, Kluwer Law International BV, The Netherlands 2007.

Karen A. Mingst: A Nemzetközi Kapcsolatok Alapjai, Napvilág Kiadó, Budapest 2011.

Az Adóeljárási Törvény Egységes Szerkezetben Magyarázatokkal, Saldo Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt., Budapest 2011.

Blutman László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban, HVG-ORAC, Budapest 2010.

Mészáros Viktória: Külföldről származó kamat- és egyéb jövedelmek, Adó-Kódex 2011/9. szám.

Risai Anita: Automatikus információcsere más országok illetékes hatóságaival, Adóvilág 2008/5. szám.

Sorok Zoltánné: Carousel típusú adócsalás feltárásai a tagállami információcsere segítségével, Adóvilág 2007/10. szám.

dr. Reményi Gábor: Automatikus és strukturált automatikus információcsere, Adóvilág 2005/11.-12. szám.

Őry Tamás: Az Európai Unió Adójoga, Osiris, Budapest 2003.

Földes Gábor: Pénzügyi Jog, Osiris, 2004.

Internetes hivatkozások:

www.oecd.org

www.eoi-tax.org

